

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Barbora Janáčková

**Problematické aspekty exekučního postižení zaniklého společného
jmění manželů**

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Problematické aspekty exekučního postížení zaniklého společného jmění manželů* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 105 828 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 30. 3. 2023

Barbora Janáčková

Tímto děkuji vedoucí mé diplomové práce JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za její ochotu, vstřícnost, cenné rady a připomínky, kterými mi pomohla k vypracování této práce.

Obsah

Seznam použitých zkratk	5
Úvod	6
1 Exekuce na majetek v zaniklém společném jmění manželů	9
1.1 Zánik manželství a zánik společného jmění manželů	9
2 Exekuce na nevypořádané zaniklé společné jmění manželů	12
2.1 Předmět zaniklého nevypořádaného SJM	13
2.1.1 Změny v předmětu zaniklého nevypořádaného SJM	15
2.2 Uspokojování dluhů ze zaniklého nevypořádaného SJM	17
2.2.1 Uspokojování výlučných dluhů bývalého manžela	17
2.2.2 Uspokojování společných dluhů	19
2.2.3 Postižení výlučného majetku nedlužného bývalého manžela	21
3 Exekuce na vypořádané společné jmění manželů	23
3.1 Dotčení práva třetí osoby	23
3.2 Neúčinnost zkracujícího vypořádání SJM	24
3.3 Vypořádání SJM v průběhu exekuce	26
3.3.1 Generální a speciální inhibitorium	27
3.3.2 Neplatnost vypořádání SJM v průběhu exekuce	29
4 Zjišťování majetku dlužného bývalého manžela	32
4.1 Zjišťování stavu zaniklého společného jmění manželů	33
Závěr	40
Bibliografie	44
Abstrakt	48
Abstract	48
Klíčová slova	49
Key words	49

Seznam použitých zkratk

Právní předpisy:

ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 136/2002 Sb.
EŘ	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
NotŘ	Zákon č. 358/1992 Sb., České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Soudy:

NS	Nejvyšší soud
----	---------------

Ostatní:

SJM	Společné jmění manželů
Seznam listin	Seznam listin o manželském majetkovém režimu
Evidence listin	Evidence listin o manželském majetkovém režimu

Úvod

Ze statistiky Exekutorské komory České republiky vyplývá, že celkový počet nařízených exekucí fyzických osob k datu 30. 6. 2022 činí 4 165 938 exekucí, přičemž celkový počet povinných fyzických osob ke stejnému datu činí 683 239 osob.¹ Přestože v počtu aktuálně nařízených exekucí můžeme sledovat pozvolně klesající trend, jedná se o čísla znepokojivá. Exekuce jsou stálým aktuálním tématem, kdy samotná odborná veřejnost poukazuje na tyto alarmující statistiky a apeluje na státní orgány, aby se zabývaly příčinami takového množství exekucí.²

V případech nařízení exekuce umožňuje český právní řád, kromě postižení výlučného majetku dlužníka, také postižení společného jmění manželů. Samotná problematika uspokojování dluhů z majetku nacházejícího se ve společném jmění manželů je pak v odborné veřejnosti předmětem mnoha diskuzí. Téma exekučního postižení SJM je předmětem monografií, je rozebíráno v komentářové literatuře a v odborných člancích. Přestože je tedy téma exekučního postižení SJM v odborné literatuře zpracováno, problematika exekučního postihu zaniklého společného jmění manželů již však dostatečně rozebrána není. Exekuční postižení zaniklého SJM je často rozebíráno jako dodatečné téma k problematice exekučního postihu společného jmění manželů, a nikoliv tak jako téma samostatné. V příspěvcích, jež alespoň částečně zpracovávají dotčenou problematiku, jsou pak také patrné rozdílné pohledy jednotlivých autorů. Zhodnocení problematiky exekučního postihu SJM jednotlivými autory však bývá ve své podstatě stejné, kdy tato problematika je označována za velice komplexní a za komplikovanou, a to v důsledku provázanosti její hmotné a procesní úpravy.

Téma mé diplomové práce tak bylo zvoleno s ohledem na jeho aktuálnost a jeho nedostatečnou ucelenou úpravu jak v odborné literatuře, tak v právních normách. Ve své práci se zaměřím na otázku možného exekučního postihu zaniklého společného jmění manželů, konkrétně pak možnosti nařídit exekuci či výkon rozhodnutí na majetek nacházející se v nevypořádaném zaniklém SJM a také možný exekuční postih zaniklého SJM, který byl již vypořádan.

Cílem mé diplomové práce je pak analýza některých problematických aspektů, které s tímto tématem vystávají. Předmětem mé analýzy tak bude především otázka, zda je možné exekučně postihnout společné jmění manželů po jeho zániku, jaký majetek může být v takovém případě exekučně postižen a pro jaké dluhy, jaký vliv na možnost exekučního postižení tohoto majetku bude mít případné vypořádání SJM a k jakému okamžiku exekutor či exekuční soud posuzuje, zda bylo zaniklé SJM již vypořádáno či nikoliv.

¹ Exekutorská komora České republiky. *Statistiky*. [online]. statistiky.ekcr.info, [cit. 20. března 2023] Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>.

² Příkladem TVRDKOVÁ, Jana. *Alarmující statistika exekucí*. [online]. ekcr.cz, [cit. 20. března 2023] Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-verejnost/251-alarmujici-statistika-exekuci?w>.

Diplomová práce bude členěna do čtyř hlavních kapitol, které budou následně rozděleny do podkapitol. V první kapitole se zaměřím zejména na otázku postizitelnosti majetku v zaniklém společném jmění manželů, konkrétně pak na právní zakotvení možnosti takového exekučního postihu a na vymezení konstantních závěrů judikatury, ze které je možnost exekučního postihu zaniklého SJM vyvozována. V této kapitole se také budu věnovat rozlišení zániku manželství a zániku společného jmění manželů tak, aby v průběhu této práce nedošlo ke smísení významů těchto právních skutečností.

Následující kapitola bude dedikována možnosti nařízení exekuce na nevypořádané zaniklé společné jmění manželů, ve které se budu věnovat otázce předmětu masy majetku nacházející se v zaniklém nevypořádaném SJM a otázce dluhů pro které je taková masa majetku exekučně postizitelná. V rámci této kapitoly budou také analyzovány změny v předmětu nevypořádaného společného jmění, zejména pak přírůstky a výnosy z takové masy majetku a dluhy manžela vzniklé po zániku společného jmění manželů.

Ve třetí kapitole se zaměřím na možnosti exekučního postihu společného jmění, které však bylo již vypořádáno. Zejména se pak zaměřím na vliv vypořádání společného jmění na možnost uspokojení pohledávky věřitele, otázku možného prolomení vypořádání SJM, vypořádání v průběhu exekuce a s tím spojené porušení norem upravující generální a speciální inhibitorium.

Na třetí kapitolu následně navážu poslední, tedy čtvrtou kapitolou, ve které se budu věnovat zjišťování majetku dlužného bývalého manžela, především pak zjišťování stavu zaniklého společného jmění manželů. Zejména se však zaměřím na otázku okamžiku, ke kterému exekutor či exekuční soud zjišťuje, zda se masa majetku nachází v zaniklém a dosud nevypořádaném či v již vypořádaném SJM.

Vědeckou metodou vedoucí k naplnění cíle mé diplomové práce bude zejména výklad právních norem. K výkladu právních norem bude využit jazykový výklad, jež zkoumá samotné znění právní normy, dále výklad subjektivně historický, sledující úmysly zákonodárce a také především výklad objektivně teleologický, sledující účel a význam dané právní normy. Místy bude využita i metoda historické komparace, a to zejména za účelem srovnání historické a aktuální právní úpravy některých právních norem či zakotvení některých právních institutů. K interpretaci norem budou také využity argumenty právní logiky, přičemž výkladovým cílem bude zejména cíl recentně objektivní.

Tato diplomová práce se váže k právnímu stavu ke dni 1. 1. 2023 a její obsah vychází zejména z právních předpisů, judikatury, důvodových zpráv a odborné literatury. Vzhledem k provázanosti tématu na úrovni práva hmotného i procesního jsou v této práci využity hmotněprávní i procesněprávní předpisy, zejména zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, zákon

č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád. Z oblasti judikatury je pracováno zejména s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003 (č. R 74/2004 Sb. roz. civ.), na něž je v průběhu této diplomové práce na několika místech odkazováno. Z oblasti odborné literatury jsou využity monografie, komentáře i odborné články. Z monografií zde zmíním zejména dílo Karla Svobody *Společné jmění manželů a exekuce*, které bylo publikováno v době výběru tématu diplomové práce a navedlo mě tak směrem, který je znatelný zejména ve čtvrté kapitole této práce. Z komentářové literatury a odborných článků je vycházeno zejména z příspěvků Karla Svobody, Jindřicha Psutky, Huberta Maxy, Filipa Melzera, Petra Téglala a vedoucí mé diplomové práce, Renáty Šínové.

1 Exekuce na majetek v zaniklém společném jmění manželů

Český právní řád umožňuje pro nucený výkon povinnosti uložené exekucí titulem, kromě postižení výlučného majetku povinného, také exekuci postižení majetku spadajícího do společného jmění manželů, což vyplývá zejména z § 708 ObčZ a dále z ustanovení § 262a odst. 1 OSŘ a § 42 odst. 1 EŘ, které jsou, až na terminologii související s exekucí a výkonem rozhodnutí,³ konstruovány obdobným způsobem. Výkladem těchto ustanovení, za současného použití § 736 ObčZ, je pak zřejmé, že exekuci je možné naříditi i na majetek spadající do zaniklého, zrušeného či zúženého, avšak prozatím nevypořádaného SJM.

Uvedené odpovídá ustálenému názoru Nejvyššího soudu, který ve svém rozsudku uvedl, že „*ke vydobytí závazku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze naříditi výkon rozhodnutí i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, které v době zahájení řízení o výkon nebylo vypořádáno.*“⁴ Citované rozhodnutí Nejvyššího soudu je vázáno na již neúčinnou právní úpravu, avšak daný právní názor je i za účinnosti nového občanského zákoníku, tedy zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, do jisté míry stále aktuální a Nejvyšší soud své závěry přejímá i ve svých rozhodnutích dotýkajících se účinné právní úpravy.⁵ Aplikovatelnost pak vyplývá také ze samotné právní úpravy obsažené v ObčZ, která z právního stavu zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále také jako „OZ 1964“) značně vychází, tudíž dosavadní závěry judikatury jsou stále použitelné.⁶ Tyto úsudky jsou také podpořeny skutečností, že samotné pojetí exekucního postihu zaniklého nevypořádaného SJM se s novou hmotněprávní úpravou, tedy s účinností ObčZ, nezměnilo.⁷

1.1 Zánik manželství a zánik společného jmění manželů

Pro účely této práce je důležité rozlišit zánik manželství a zánik společného jmění manželů. Přestože se jedná o pojmy spolu nepochybně související, jedná se také o rozdílné právní skutečnosti, se kterými zákon spojuje vznik, změnu či zánik právního vztahu.⁸ Zánik společného jmění manželů představuje pouze vedlejší důsledek zániku manželství,⁹ a proto i s ohledem na tuto

³ Podle Fialy jsou pojmy exekuce a výkon rozhodnutí používány synonymně, viz. FIALA, Josef. Exekuce. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník* [online databáze]. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009 [cit. 1. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003 (č. R 74/2004 Sb. roz. civ.).

⁵ Například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2016, sp. zn. 20 Cdo 5402/2015 a usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 14 Co 212/2018.

⁶ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 289.

⁷ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů a exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 95.

⁸ OSINA, Petr. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 90.

⁹ MATOUŠEK, Roman. Možnosti uspokojení výlučného dluhu manžela ze společného jmění manželů. *Komorní listy*, 2021, č. 3, s. 26.

skutečnost je pro účely této diplomové práce důležité dotčené pojmy řádně rozlišit, neboť mám za to, že neodlišení těchto pojmů by nepochybně vedlo k jiným závěrům mé práce.

Zánikem manželství je nutné rozumět jeho zánik v důsledku úmrtí jednoho z manželů či prohlášením jednoho z manželů za mrtvého, manželství také zaniká jeho rozvodem a změnou pohlaví.¹⁰ Jednotlivé způsoby zániku manželství jsou uvedeny v pátém dílu hlavy první ve druhé části občanského zákoníku.¹¹ Dle důvodové zprávy k takovému zákonu, tedy subjektivně teleologickým výkladem, jež sleduje účely zákonodárce,¹² do způsobů zániku manželství neřadíme prohlášení o neplatnosti manželství, neboť je na něj v důsledku takového prohlášení hleděno jako na neuzavřené.¹³ Jedná se však o aspekt, na který je částí odborné veřejnosti nahlíženo odlišně, kdy hlavním argumentem je zachování některých následků spojených s trváním manželství jež bylo prohlášeno za neplatné.¹⁴ Tyto skutečnosti však dle mého názoru nemění nutnost majetkového vypořádání mezi manžely bez ohledu na to, zda prohlášení neplatnosti manželství zánik manželství představuje či nikoliv.

Se zánikem manželství se váže i zánik společného jmění manželů, jakožto manželského majetkového režimu, jehož existence se vztahuje k existenci manželství. SJM tak vzniká nejdříve uzavřením manželství a zaniká nejdéle se zánikem takového manželství.¹⁵ K zániku samotného SJM však může dojít i před zánikem manželství, a to v důsledku uložení trestu propadnutí majetku jednomu z manželů v trestním řízení, prohlášením konkursu na majetek manžela či schválením oddlužení zpeněžení majetkové podstaty dle podmínek zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.¹⁶ Na základě novely insolvenčního zákona č. 31/2019 Sb., jež nabyla účinnosti ke dni 1. 6. 2019 také dochází k zániku SJM v případech oddlužení jednotlivce, a to plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.¹⁷

Občanský zákoník kromě zániku SJM rozlišuje také jeho zrušení či zúžení rozhodnutím soudu z důvodů, které zákon označí jako závažné. Tyto důvody jsou vymezeny v ustanovení § 724 odst. 2 ObčZ jako skutečnosti, za kterých „*manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu tobo, co náleží vyhradně tomuto manželu, že manžela lze považovat za marnotratného, jakož*

¹⁰ SLOVÁČEK, Martin. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář* [online databáze]. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 1. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

¹¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹² MELZER, Filip. *Metodologie nalézáni práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 124.

¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část (k § 754).

¹⁴ Zejména pak kolektiv autorů komentáře k občanskému zákoníku PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, 3 352 s.

¹⁵ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 207.

¹⁶ Tamtéž s. 201.

¹⁷ KRHUT, Rostislav. Společné jmění manželů v oddlužení. *Bulletin advokacie*, 2019, č. 5, s. 27.

i to, že manžel soustavně nebo opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika.”¹⁸ Takto uvedené důvody jsou v právní teorii označovány jako obligatorní, přičemž v uvedeném ustanovení nalezneme i důvody fakultativní, jež souvisí se započítáním podnikání manžela či se skutečností, že se manžel stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.¹⁹

Dle ustanovení § 708 odst. 2 ObčZ podléhá SJM režimu zákonnému, smluvenému nebo režimu, který byl založen rozhodnutím soudu.²⁰ Pro účely této práce však vycházím ze zákonného režimu společného jmění manželů, tedy z režimu, v jehož rámci se majetkové vztahy manželů řídí pouze takovým způsobem, jež stanoví zákon.

¹⁸ Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 724 odst. 2).

¹⁹ TOMESOVÁ, Jana. *Závažné důvody pro zrušení nebo zúžení společného jmění manželů rozhodnutím soudu*. [online]. Právní prostor, 8. března 2022 [cit. 3. března 2023] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/zavazne-duvody-pro-zruseni-nebo-zuzeni-spolecneho-jmeni-manzelu-rozhodnutim-soudu>.

²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 708 odst. 2).

2 Exekuce na nevypořádané zaniklé společné jmění manželů

Aktuálně platná a účinná právní úprava stanoví, že na dosud nevypořádané zaniklé, zrušené či zúžené SJM se přiměřeně užijí ustanovení o společném jmění.²¹ Zákodárce tak zcela nepochybně pamatuje na právní úpravu vztahů v období mezi zánikem SJM a jeho následným vypořádáním, neboť, jak vyplývá z ustanovení § 741 ObčZ, takové mezidobí může trvat až po dobu tří let, přičemž po jeho uplynutí dochází k zákonnému vypořádání zaniklého, zrušeného či zúženého SJM, a to na základě nevratitelné právní domněnky.²²

Právní pojetí exekučního postihu majetku nacházejícího se v SJM umožňuje postižení majetku, který není ve výlučném vlastnictví dlužníka, a to i za předpokladu, kdy dlužníkem je pouze jeden z manželů. Současně však nedochází k postihu tzv. podílu dlužného manžela, a to zejména s ohledem na pojetí společného jmění, které je zásadně bezpodílové.²³ Společné jmění manželů představuje vykonávání vlastnického práva obou manželů,²⁴ přičemž v souvislosti se zaniklým dosud nevypořádaným SJM vycházíme z premisy, že každému z bývalých manželů náleží vlastnické právo k celé této masě majetku, kdy jediným omezením takového práva je odpovídající právo druhého manžela.²⁵ Jedná se tedy o bezpodílové spoluvlastnictví bývalých manželů, na které, s ohledem na záměr zákonodárce, přiměřeně užijeme ustanovení upravující společné jmění.²⁶ Matoušek pak k pojetí tohoto bezpodílového spoluvlastnictví uvádí, že nevypořádané zaniklé SJM představuje indikaci toho, že mezi manželi či bývalými manželi stále existuje společný majetek, který mezi ně nebyl pouze formálně rozdělen.²⁷

Na základě výše uvedeného je tak vhodné uzavřít, že pro účely exekuce či výkonu rozhodnutí se s masou majetku, představující majetek v zaniklém, a dosud nevypořádaném SJM, zachází přiměřeně stejným způsobem jako by se jednalo o majetek, jež je součástí SJM. Je nepochybné, že v mezidobí od zániku SJM do jeho vypořádání může dojít ke změnám v aktivech i pasivech, jež jsou součástí masy zaniklého nevypořádaného SJM. Pro účely této práce tak považují za vhodné zhodnotit jaký majetek nacházející se v této masě může být exekučně postižen, jak bude naloženo s případnými přírůstky či výnosy z majetkové masy, a pro jaké dluhy může být nevypořádané zaniklé SJM exekučně postiženo.

²¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 736 odst. 1).

²² PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 300.

²³ ŠÍNOVÁ, Renáta. In: ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Právo Milaně Hrušákové*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 302.

²⁴ MATOUŠEK, Roman. *Možnosti uspokojení výlučného...*, s. 27.

²⁵ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 300.

²⁶ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů...*, s. 287.

²⁷ MATOUŠEK, Roman. *Možnosti uspokojení výlučného...*, s. 29.

2.1 Předmět zaniklého nevypořádaného SJM

Přestože společné jmění manželů formálně zaniká současně se zánikem manželství, masa majetku nacházející se v zaniklém, dosud nevypořádaném SJM, tvoří právě to, co se v SJM do jeho zániku nacházelo, kdy samotná povaha této masy zůstává totožná i po zániku SJM.²⁸

Společné jmění manželů představuje majetkové společenství, jehož součástí je, dle ustanovení § 708 ObčZ „to, co manželům náleží, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů.“²⁹ Důležité je také vymezení pojmu jmění, které Fiala v právnickém slovníku definuje jako souhrn aktiv a pasiv příslušící určitému subjektu.³⁰ Za majetek je pak v této souvislosti nutné považovat souhrn všeho, co takové osobě patří.³¹ Součástí SJM jsou tak aktiva i pasiva, kdy aktivem je majetek manželů a pasivem jsou jejich dluhy.³²

Určení rozsahu zákonného režimu SJM nalezneme v ustanovení § 709 ObčZ, které takový rozsah vymezuje jako to, co jeden z manželů či oba manželé společně nabyli za trvání manželství.³³ Společným jměním manželů tak budou aktiva i pasiva, která byla nabyta za trvání manželství, nikoliv tak před jeho vznikem či po jeho zániku.³⁴ Součástí SJM je dále zisk z toho, co se nachází ve výlučném vlastnictví jednoho z manželů a podíl manžela v obchodní společnosti nebo družstvu za předpokladu, že se manžel stal společníkem nebo členem družstva za doby trvání manželství.³⁵ V tomtéž ustanovení však také nalezneme výjimky z rozsahu SJM, tedy to, co manžel či manželé společně za trvání manželství nabydou, avšak nedojde k jeho zahrnutí do společného jmění. Tyto výjimky tvoří zejména věci sloužící k osobní potřebě jednoho z manželů a věci nabyté darem, děděním či odkazem. Výjimku nadále tvoří to, co jeden z manželů nabyl jako náhradu nemajetkové újmy na jeho přirozených právech, právním jednáním, jež se vztahuje na majetek v jeho výlučném vlastnictví, a to, co nabyl jako náhradu za poškození, zničení nebo ztrátu jeho výlučného majetku.³⁶ Přestože by se mělo jednat o výčet taxativní, tedy vyčerpávající, nalezneme v občanském zákoníku pravidlo, které takový výčet rozšiřuje o věci vydané „podle právních předpisů o restituci majetku jednomu z manželů, který měl vydanou věc ve vlastnictví před uzavřením manželství nebo jemuž byla věc vydána jako

²⁸ MELZER, Filip. *Občanský zákoník IV. Svazek. § 655–975 Rodinné právo. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 548.

²⁹ Zákon č. 82/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 708).

³⁰ FIALA, Josef. Jmění. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník* [online databáze]. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009 [cit. 1. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

³¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 495).

³² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů...*, s. 1.

³³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 709 odst. 1).

³⁴ MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 14.

³⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 709 odst. 2 a 3).

³⁶ Tamtéž (§ 709 odst. 1 písm e)).

*právnímu nástupci původního vlastníka.*³⁷ Citované ustanovení § 3040 ObčZ tak prokazuje, že výčet výjimek v § 709 odst. 1 ObčZ nepředstavuje výčet zcela uzavřený.³⁸

Ustanovení § 708 odst. 2 a § 716 ObčZ snoubencům a manželům stanoví možnost ujednat si manželský majetkový režim, který je odlišný od režimu zákonného.³⁹ Jedná o modifikaci smluvní, kdy takový režim je založen na základě předmanželské smlouvy, případně smlouvy manželů.⁴⁰ Ustanovení § 716 odst. 2 ObčZ pak pro takovou modifikační smlouvu stanoví požadavek formy veřejné listiny.⁴¹ Samotná podstata smluveného režimu může spočívat „v režimu oddělených jmění, v režimu vybražujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství, jakož i v režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu“⁴² tak, jak předpokládá zákon.

Vzhledem k tomu, že takovou předmanželskou smlouvou či smlouvou manželů dochází k modifikaci zákonného režimu SJM, nabízí se její zápis do veřejného Seznamu listin o manželském majetkovém režimu (dále také jako “Seznam listin”)⁴³ který je provozován a spravován Notářskou komorou České republiky.⁴⁴ Listina bude do seznamu zapsána, obsahuje-li ujednání o jejím zapsání, případně na základě žádosti obou manželů.⁴⁵ S ohledem na téma této diplomové práce je zápis takové modifikace zákonného režimu SJM mým doporučením, a to zejména pro důsledky, které takový zápis do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu přináší. Ustanovení § 35l zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále také jako “NotŘ”) stanoví, v souvislosti se zapsáním modifikační smlouvy do Seznamu listin, možnost manželů dovolat se jich vůči třetím osobám, a to i přes skutečnost, že s obsahem takto evidované listiny nebyly seznámeny.⁴⁶ Třetími osobami má pak zákonodárce na mysli zejména věřitele dlužného manžela či obou manželů, kdy po uplynutí šestiměsíčního přechodného období po zápisu takové listiny dle § 733 ObčZ se evidovaná listina stává, co do jejího obsahu, účinnou vůči všem třetím osobám a tedy i věřitelům.⁴⁷

³⁷ Tamtéž (§ 3040).

³⁸ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář* [online databáze]. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 1. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz (§ 709).

³⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 716 odst. 1).

⁴⁰ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář* [online databáze]. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz (§ 716).

⁴¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 716 odst. 2).

⁴² Tamtéž (§ 717 odst. 1).

⁴³ Seznamu listin o manželském majetkovém režimu se pak dále věnuji níže, v kapitole č. 4.

⁴⁴ Předpis Notářské komory České republiky č. 5/2014 NK, o Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, ve znění pozdějších předpisů (§ 2).

⁴⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 721 odst. 1).

⁴⁶ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (§ 35l).

⁴⁷ KLEIN, Šimon. Evidence a seznam listin o manželském majetkovém režimu. *Ad Notam*, 2014, č. 6, s. 25.

2.1.1 Změny v předmětu zaniklého nevypořádaného SJM

Společné jmění manželů, jako bezpodílové manželské majetkové společenství, zaniká nejdéle se zánikem manželství.⁴⁸ Okamžik zániku SJM však není bezmyšlenkovitě spojen s okamžikem jeho vypořádání, neboť takové mezidobí mezi zánikem SJM a vypořádáním SJM může trvat až po dobu tří let.⁴⁹ V souvislosti s možnou délkou takového mezidobí tak vyvstává otázka možného zhodnocení či znehodnocení masy majetku nacházející se v zaniklém a dosud nevypořádaném SJM. S tímto je také spojena nutnost zabývat se otázkou, zda-li je případné zhodnocení masy majetku součástí SJM a zda-li tak může dojít k jeho exekučnímu postižení.

Již citované ustanovení § 709 ObčZ stanoví, že součástí SJM je to, co jeden z manželů či oba manželé společně nabyli za trvání manželství.⁵⁰ A contrario tak součástí společného jmění nebude to, co bývalí manželé nabyli po zániku manželství. Jak je však uvedeno výše, k zániku SJM může dojít i před zánikem takového manželství,⁵¹ kdy i v takovém případě se to, co jeden z manželů nebo oba manželé společně nabývají, již nestává součástí SJM. Zánik institutu společného jmění ve své podstatě znamená zánik tohoto majetkového společenství manželů, které tak přestává formálně existovat.⁵² Vzhledem k další neexistenci tohoto společenství tak není již možné do takové masy majetku nabývat další aktiva či pasiva. Ke stejnému závěru dospěl i Nejvyšší soud, který mimo jiné také uvedl, že se součástí SJM nestávají ani „*přírůstky a výnosy z majetku, který byl ve společném jmění manželů v okamžiku jeho zániku, vzniklé v období od zániku společného jmění do jeho vypořádání, (...) protože po zániku společného jmění nelze nadále jeho masu rozšiřovat.*”⁵³ Takové přírůstky a výnosy z majetku, které byly okamžikem zániku SJM jeho součástí, však, dle judikatury dovolacího soudu, přibývají do nevypořádané masy majetku nacházejícího se v zaniklém SJM a podléhají tak jeho vypořádání.⁵⁴ V souvislosti s těmito závěry Nejvyššího soudu jsou pak tyto přírůstky a výnosy předmětem vypořádání SJM pouze za předpokladu, že byl nárok na jejich vypořádání uplatněn nejdéle ve lhůtě tří let od zániku SJM, neboť po uplynutí této doby dochází k zákonnému vypořádání zaniklého SJM na základě nevyvratitelné právní domněnky dle § 741 ObčZ.⁵⁵

Přírůstky a výnosy z majetku nacházející se v zaniklém SJM pak budou spočívat zejména v přírůstcích její majetkové hodnoty, tedy například v zisku z prodeje věci.⁵⁶ Příkladem je vhodné uvést také nájemné z nemovitosti nacházející se ve společném jmění.⁵⁷ Výjimkou však nebude ani

⁴⁸ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů...*, s. 207.

⁴⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 741).

⁵⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 709).

⁵¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů...*, s. 201.

⁵² Tamtéž s. 237.

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5703/2015.

⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2008 sp. zn. 28 Cdo 2593/2008.

⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3395/2012.

⁵⁶ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů...*, s. 237.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2594/2008.

zhodnocení takového majetku ve formě pachtovného, úroků a dividend, či jeho zhodnocení v důsledku přirozeného přírůstku věci.⁵⁸

Důležité je však uzavřít, že se jakékoliv přírůstky a výnosy z majetku nacházejícího se v zaniklém SJM nestávají součástí společného jmění, nýbrž náleží do nově vzniklého majetkového bezpodílového společenství (bývalých) manželů, na něž přiměřeně použijeme ustanovení o společném jmění. Nabývání do tohoto majetkového společenství se však vztahuje pouze na takové přírůstky a výnosy z majetku, který byl do zániku SJM již jeho součástí, neboť po zániku SJM nedochází k jeho rozšiřování o to, co jeden z manželů nebo oba manželé společně nabývají.⁵⁹ Od okamžiku zániku SJM tak každý z manželů nabývá nová aktiva a pasiva do svého výlučného vlastnictví, případně do podílového spoluvlastnictví. K samotnému nabývání přírůstků a výnosů z věci nacházející se v režimu zaniklého nevypořádaného SJM do výlučného vlastnictví manželů však dochází až po vypořádání zaniklého společného jmění.⁶⁰

V souvislosti s exekucí postihem zaniklého SJM považuji za nutné zaměřit se také na možné exekuční postižení těchto přírůstků a výnosů, zejména pak přírůstků ve formě nájemného či pachtovného. Jako způsob exekuce či výkonů rozhodnutí pro takové postižení užitků věci přichází v úvahu exekuce či výkon rozhodnutí správou nemovité věci, který je upřednostňován před samotným prodejem takové nemovité věci ve vlastnictví povinného.⁶¹ V případě nařízení exekuce či výkonu rozhodnutí na zaniklé SJM je však zapotřebí zohlednit skutečnost, že se tyto přírůstky po zániku SJM již nestávají jeho součástí. Budeme-li však vycházet z již citovaného usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003, jež judikoval své zásadní stanovisko, týkající se exekučního postihu nevypořádaného zaniklého SJM, dojdeme k závěru, že tyto přírůstky a výnosy masy majetku budou také exekučně postižitelné.

Při zvažování exekučního postihu zaniklého SJM je zapotřebí se vždy náležitě zaobírat otázkou, zda došlo či nedošlo k vypořádání takového majetkového společenství.⁶² V případě, že k takovému vypořádání nedošlo, bude v souladu s citovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu nařízena exekuce na majetek nacházející se v zaniklém SJM, nikoliv tak na společné jmění manželů, neboť tento institut přestává s jeho zánikem formálně existovat.⁶³ Jak je již zhodnoceno výše, přírůstky a výnosy nejsou nabývány do SJM, nýbrž do bezpodílového spoluvlastnictví, jež představuje zaniklé společné jmění manželů. Vzhledem k nařízení exekuce či výkonu rozhodnutí

⁵⁸ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 919.

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5703/2015.

⁶⁰ KRÁLÍK, Michal. Společné jmění manželů a rok 2020. *Právní rozhledy*, 2021, č. 3, s. 90.

⁶¹ JIRMANOVÁ, Miroslava. In: KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 588.

⁶² MATOUŠEK, Roman. Možnosti uspokojení výlučného..., s. 28–29.

⁶³ MAXA, Hubert. Vypořádání společného jmění manželů v průběhu exekuce. *Právní rozhledy*, 2020, č. 15-16, s. 524.

na takové bezpodílové spoluvlastnictví bývalých manželů je možné uzavřít, že se případné exekuční postižení takové masy majetku bude dotýkat i jeho přírůstků či jeho jiných výnosů, neboť tyto jsou nabývány do exekučně postižitelné masy majetku v zaniklém nevypořádaném SJM.

2.2 Uspokojování dluhů ze zaniklého nevypořádaného SJM

Pro účely exekučního postižení zaniklého nevypořádaného SJM považují za důležité také zhodnotit pro jaké dluhy může být taková masa majetku postižena. Postupem dle § 736 ObčZ, tedy přiměřeným použitím ustanovení upravujících společné jmění, se nabízí jednoznačný závěr, kterým je možnost exekučního postihu zaniklého SJM pro stejné dluhy, pro které lze nařídit exekuci na SJM před jeho zánikem, zrušením či zúžením. Současně je však zapotřebí zabývat se otázkou možného uspokojení pohledávky věřitele z masy majetku v zaniklém nevypořádaném SJM pro dluhy manžela, které vznikly po zániku SJM, přičemž tato otázka bude rozebrána níže.

Právní řád poskytuje věřiteli za účelem uspokojení své pohledávky, kromě postižení výlučného majetku dlužníka, také právo postihnout jeho majetek nacházející se ve společném jmění manželů, a za určitých okolností i postižení výlučného majetku nedlužného manžela.

Pohledávka věřitele může být exekučním postižením uspokojena z celého rozsahu SJM pro společné dluhy manželů, ale také pro výlučné dluhy manžela, a to za předpokladu, že nedošlo k naplnění zákonných limitů zakotvených v ustanovení § 732 ObčZ. Při naplnění těchto limitů může být majetek nacházející se v SJM postižen pouze do výše hypotetického vypořádacího podílu. Dále se tak budu zabývat postižením masy majetku představující zaniklé nevypořádané SJM pro výlučné dluhy manžela a pro dluhy společné.

2.2.1 Uspokojování výlučných dluhů bývalého manžela

Budeme-li vycházet z požadavků přiměřenosti a subsidiarity možného postihu majetku ve společném jmění, dojdeme k závěru, že v případě exekučního postihu majetku pro výlučné dluhy manžela, by měl být primárně postihován výlučný majetek dlužného manžela. Teprve až za předpokladu, kdy výlučný majetek dlužného manžela nebude k uspokojení pohledávky věřitele postačovat, připadá v úvahu možné postižení SJM tak, aby nedocházelo k nepřiměřenému zásahu do vlastnických poměrů nedlužného manžela.⁶⁴

Možnost postižení SJM pro výlučný dluh jednoho z manželů pak vyvozujeme z ustanovení § 731 ObčZ, jež stanoví, že „*vznikl-li dluh jen jednoho z manželů za trvání společného jmění, může se věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve společném jmění.*”⁶⁵ Platí však, že možnost věřitele uspokojit

⁶⁴ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 268.

⁶⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 731).

se z majetku v SJM pro výlučný dluh manžela, je za určitých okolností možné pouze do výše jeho hypotetického vypořádacího podílu. Některé tyto okolnosti stanoví přímo zákon, v ostatních případech je zapotřebí projevení nesouhlasu se vznikem dluhu ze strany druhého, tj. nedlužného, manžela.⁶⁶ Zákonné limity věřitele uspokojit se z celého rozsahu SJM vyplývají z ustanovení § 732 ObčZ a řadíme do nich dluhy vznikající v souvislosti s plněním povinnosti plnit výživné, dluhy z protiprávního činu jednoho z manželů a limitace spočívající ve vzniku dluhu ještě před uzavřením manželství. V případě, že se jedná o výlučný dluh manžela, který vznikl za trvání manželství a nespadá svou povahou pod žádné ze zákonných omezení, může nedlužný manžel projevit vůči věřiteli nesouhlas se vznikem daného dluhu, a to bezodkladně poté co se o něm dozvěděl.⁶⁷

Dluh jednoho z manželů, který vznikl před uzavřením manželství, představuje již sám o sobě zákonný limit uvedený v § 732 ObčZ. V případech těchto uvedených limitací je tak věřiteli poskytnuta možnost uspokojit se pouze z hypotetického vypořádacího podílu dlužného manžela a z majetku, který je v jeho výlučném vlastnictví.⁶⁸ Hypotetický vypořádací podíl pak představuje podíl manžela na společném jmění, který by dlužníkovi náležel za předpokladu, kdy by došlo ke zrušení SJM a jeho následnému vypořádání dle § 742 ObčZ.⁶⁹ Nedochází však k zániku SJM, ani k jeho zrušení či zúžení, nýbrž nepostižený majetek i nadále zůstává součástí SJM.⁷⁰

Pro vymáhání plnění výlučného dluhu manžela je také zapotřebí vzít v úvahu i přechodná ustanovení občanského zákoníku, zejména pak ustanovení § 3038 odst. 2 ObčZ jež stanoví, že „*není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.*”⁷¹ Jak tedy vyplývá z tohoto ustanovení, pro dluhy vzniklé do 1. 1. 2014 se tak tyto právní poměry budou řídit zákonem č. 40/1964 Sb.

Z již citovaného ustanovení § 731 ObčZ dále vyplývá, že uspokojení pohledávky věřitele z majetku nacházejícím se ve společném jmění pro výlučné dluhy manžela je možné pouze za předpokladu, že se jedná o dluhy, které vznikly za trvání SJM. Argumentem a contrario tak dojdeme k závěru, že vznikl-li výlučný dluh manžela po zániku SJM, nebude možné, aby se věřitel pro takové dluhy uspokojil z masu majetku v zaniklém SJM. Uvedené odpovídá názoru Nejvyššího soudu, který ve svém rozsudku ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1134/2007 uvedl, že „*k uspokojení*

⁶⁶ MELZER, Filip a kol. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy* [online databáze], 2014, č. 19, s. 649-653 [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁶⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 732).

⁶⁸ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář* [online databáze]. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz (§ 732).

⁶⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 732).

⁷⁰ MELZER, Filip a kol. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy* [online databáze], 2014, č. 19, s. 649-653 [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁷¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 3028).

*pohledávky, která vznikla věřiteli vůči jednomu z bývalých manželů až po rozvodu manželství, nelze použít majetek nacházející se v bezpodílovém spoluvlastnictví bývalých manželů nebo ve společném jmění bývalých manželů bez zřetele k tomu, že taková pohledávka vznikla sice po rozvodu, ale ještě předtím, než bylo rozvodem zaniklé majetkové společenství manželů vypořádáno.*⁷² Tento názor je pak soudy aplikován i v právních poměrech vzniklých po datu 1. 1. 2014, tedy za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb.⁷³

Na základě takto uvedeného je tedy vhodné uzavřít, že možnost věřitele uspokojit svou pohledávku z masы majetku nacházející se zaniklém nevypořádaném SJM pro výlučné dluhy jednoho z manželů, je vázáno na okamžik vzniku tohoto výlučného dluhu. Vznikl-li výlučný dluh manžela před vznikem manželství, může se věřitel uspokojit z výlučného majetku dlužného manžela a z hypotetického vypořádacího podílu dlužného manžela na mase majetku v zaniklém nevypořádaném SJM. Za předpokladu, kdy výlučný dluh dlužného manžela vznikl za trvání SJM, může se věřitel uspokojit z celé takové masы majetku, pokud k tomuto není věřitel limitován tak, jak je výše uvedeno, neboť v případě těchto limitací je oprávněn uspokojit se nikoliv z celého rozsahu SJM, ale z hypotetického vypořádacího podílu dlužníka.⁷⁴ Vznikl-li však výlučný dluh tohoto manžela po zániku SJM, věřitel se již nemůže uspokojit z masы majetku v zaniklém nevypořádaném SJM, a to ani za předpokladu, kdy takový dluh vznikl před tím, než došlo k vypořádání této masы majetku.

2.2.2 Uspokojování společných dluhů

Uspokojení pohledávky věřitele ze společného jmění manželů je nadále možné pro dluhy společné. Jako společné dluhy manželů můžeme označit takové dluhy, které tvoří součást SJM. Tedy dluhy, které jsou nedílnou součástí bezpodílového majetkového společenství manželů a společně s aktivy tvoří společné jmění.

Ustanovení § 710 ObčZ stanoví, že součástí SJM jsou dluhy, jež byly za trvání manželství převzaty.⁷⁵ Převzetím je pak nutné rozumět takové právní jednání manžela, nebo obou manželů, které směřuje ke vzniku dluhu.⁷⁶ V souladu s úmysly zákonodárce mohou být převzatými dluhy pouze dluhy soukromoprávní, a současně také pouze dluhy vzniklé ze závazků založených na řádném obligačním důvodu.⁷⁷ V této souvislosti tak mezi dluhy představující pasiva SJM nejsou řazeny dluhy vznikající ze zákona, dluhy vznikající na základě rozhodnutí orgánu veřejné moci, daňové povinnosti, dluhy z výživného a další, zejména pak dluhy vyplývající z veřejnoprávních

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1134/2007.

⁷³ Například v usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 9. 11. 2021, sp. zn. 26 Co 196/2021.

⁷⁴ Tímto však není vyloučena možnost věřitele uspokojit svou pohledávku z výlučného majetku dlužného manžela.

⁷⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 710).

⁷⁶ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů...*, s. 179.

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část (k § 710).

povinností.⁷⁸ Tyto dluhy budou představovat zejména dluhy převzaté oběma manžely za trvání manželství, jež byly převzaty společným jednáním těchto manželů.⁷⁹ Převzatými dluhy pak dle § 710 ObčZ nejsou dluhy týkající se majetku, který je výlučným vlastnictvím jednoho z manželů, a to v rozsahu, jež přesahuje zisk z takového majetku, nebo také dluhy převzaté jedním z manželů bez souhlasu toho druhého, a současně se nejednalo o obstarávání každodenních či běžných potřeb rodiny.⁸⁰ Součástí SJM také nejsou dluhy vzniklé před vznikem manželství, ledaže je manželé po vzniku manželství převzali smluvní modifikací SJM a také společné dluhy, jež byly smluvní modifikací ze SJM vyloučeny. Aby však takové vyloučení mělo účinky vůči třetím osobám, je zapotřebí, aby smluvní modifikace byla zapsána do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, a to před vznikem závazku.⁸¹

Podle § 710 ObčZ tak můžeme mezi převzaté dluhy zařadit i dluh převzatý jedním z manželů bez souhlasu toho druhého, a to za předpokladu, že se jednalo o obstarávání každodenních či běžných potřeb rodiny.⁸² Každodenními či běžnými potřebami rodiny je zapotřebí rozumět takové potřeby, jež nastávají při pravidelném chodu domácnosti. Mezi takové potřeby nepochybně patří nákupy potravin, hygienických prostředků, úhrada elektřiny a další, přičemž každodenní potřebou je taková potřeba, jež se opakuje pravidelně téměř každý den, zatímco pojem běžné potřeby podmínku svého každodenního opakování absentuje.⁸³ Jednání manžela, které bude považováno za obstarávání běžné potřeby rodiny je obstarávání nepodstatné záležitosti rodiny, u níž není zapotřebí chránit druhého manžela před následky takového jednání. Bude se tedy jednat o takové právní jednání, které zpravidla vyřizuje jeden z manželů. Obstarávání každodenní potřeby pak v této souvislosti bude takové jednání manžela, které je zapotřebí k zachování chodu rodiny, přičemž je možné, aby tuto záležitost obstarával pouze jeden z manželů.⁸⁴

Převzatým dluhem jsou dle dikce ustanovení § 710 ObčZ také dluhy týkající se výlučného majetku manžela, a to v rozsahu jež odpovídá zisku z tohoto majetku.⁸⁵ Zisk z výlučného majetku je v souladu s ustanovením § 709 odst. 2 ObčZ součástí společného jmění. Pojem zisk pak představuje výnos z výlučného majetku manžela, a to po odečtení nákladů vynaložených na tento

⁷⁸ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář* [online databáze]. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz (§ 710).

⁷⁹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů...*, s. 43.

⁸⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 710).

⁸¹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů...*, s. 54

⁸² Tamtéž

⁸³ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář* [online databáze]. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 10. března 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz (§ 710).

⁸⁴ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů...*, s. 190.

⁸⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 710).

majetek, zejména pak na jeho údržbu či správu.⁸⁶ Přesahuje-li takový výlučný dluh manžela rozsah tohoto zisku, dluh nebude spadat do společného jmění, nýbrž výlučného jmění dlužného manžela.⁸⁷

Ustanovení § 710 ObčZ dále stanoví, že *“součástí společného jmění jsou dluhy převzaté za trvání manželství.”*⁸⁸ Budeme-li tak vycházet z výslovného znění zákona, dojdeme k závěru, že dluhy mohou být převzaté za trvání manželství i za předpokladu, kdy v takovém manželství společné jmění neexistuje. Dotčené pravidlo tak nevylučuje možnost, aby se dluh, jež byl převzat za trvání manželství, stal součástí SJM dodatečně, a to za předpokladu, kdy SJM vzniká v průběhu trvání manželství, případně pokud si manželé smluvně vyhradili vznik SJM ke dni zániku manželství. V takovém případě se společné dluhy dodatečně stávají součástí společného jmění.⁸⁹ V případě, kdy SJM, jako majetkové společenství, nevznikne za trvání manželství ani dodatečně, budou takové dluhy ve výlučném vlastnictví obou dotčených manželů.

Pro exekuční postih společného dluhu je dále zapotřebí, aby exekuční titul stanovil oběma manželům povinnost plnit společně a nerozdílně. V takovém případě je možné postihnout majetek nacházející se v SJM i výlučný majetek obou manželů.⁹⁰ Nejvyšší soud konstantně vyslovuje názor, že exekuční titul, který výslovně neuvádí povinnost manželů plnit společně a nerozdílně, nýbrž vymezuje částku, kterou by měl každý z manželů plnit jednotlivě, je titulem, na jehož základě jsou vedeny exekuce na každého z manželů zvlášť a nejedná se tak o exekuci na dluh, jež je součástí SJM.⁹¹ Tentýž závěr je pak zapotřebí aplikovat i pro účely exekučního postihu zaniklého nevypořádaného SJM pro společný dluh manželů. Pro účely možného uspokojení pohledávky věřitele jak z výlučného majetku dlužníků, tak ze zaniklého nevypořádaného SJM, je tak potřebné, aby exekuční titul ukládal povinnost k zaplacení dluhu oběma (bývalým) manželům, a to společně a nerozdílně.

2.2.3 Postižení výlučného majetku nedlužného bývalého manžela

Postižení výlučného majetku nedlužného manžela upravuje ustanovení § 262a odst. 4 OSŘ, který je po účinnosti novely č. 139/2015 Sb.⁹² možné postihnout jen příkázáním pohledávky z účtu

⁸⁶ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář* [online databáze]. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 10. března 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz (§ 709).

⁸⁷ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů...*, s. 51.

⁸⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 710).

⁸⁹ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů...*, s. 44.

⁹⁰ SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 53.

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4821/2017.

⁹² Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů.

manžela povinného vedeného u peněžního ústavu.⁹³ Postižení účtu manžela exekucí či výkonem rozhodnutí lze však pouze pro dluhy, jež jsou součástí SJM a pro dluhy pro které lze nařídit exekuci a výkon rozhodnutí na majetek nacházející se v SJM.⁹⁴

Při exekučním postižení účtu již bývalého manžela je vždy zapotřebí se prvně zabývat, zda k okamžiku zahájení exekučního řízení existuje zaniklé, avšak dosud nevypořádané SJM. V případě, kdy bude zjištěno, že taková masa majetku již neexistuje, postižení účtu bývalého manžela již nebude možné, neboť bývalý manžel již nebude právními normami označován jako manžel povinného dle § 36 odst. 2 EŘ.⁹⁵ V opačném případě může být, po zjištění zda-li nebyl zákonný režim SJM modifikován, postižen i účet bývalého manžela vedený u peněžního ústavu, a to do rozsahu dle § 304 odst. 4 OSŘ. S ohledem na požadavek přiměřenosti je však nutné uvést, že k postižení výlučného majetku (bývalého) manžela by mělo být přikročeno až v případě, kdy k uspokojení pohledávky věřitele nepostačí výlučný majetek dlužného manžela, případně majetek nacházející se ve společném jmění.⁹⁶

Ustanovení § 304 odst. 4 OSŘ pak stanoví, že manžel povinného má právo na vyplacení „částky ve výši poloviny peněžních prostředků, které byly na účtu v okamžiku, v němž bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí.“⁹⁷ Tato částka však bude bývalému manželovi vyplacena pouze na jeho žádost, přičemž Svoboda k tomuto dodává, že tyto peněžní prostředky, jež mají být ve prospěch manžela vyplaceny, mají být chráněny po celou dobu trvání exekuce a to i za situace, kdy manžel povinného svého práva na vyplacení nevyužije.⁹⁸

⁹³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (§ 262a odst. 4), obdobně také ustanovení § 42 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁹⁴ LEVÝ, Jiří. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář* [online databáze]. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 20. března 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz (§ 262a).

⁹⁵ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů...*, s. 79.

⁹⁶ MELZER, Filip a kol. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy* [online databáze], 2014, č. 19, s. 649-653 [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

⁹⁷ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (§ 304b odst. 4).

⁹⁸ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů...*, s. 81.

3 Exekuce na vypořádané společné jmění manželů

Vypořádání společného jmění můžeme vnímat jako důsledek zániku SJM.⁹⁹ Zákon označuje vypořádání SJM jako likvidaci dosud společných povinností a práv,¹⁰⁰ přičemž je nepochybné, že po vypořádání SJM přestává taková masa majetku definitivně existovat.¹⁰¹ S tímto závěrem je zajisté spojena následná nemožnost nařízení exekuce na takový majetek, k čemuž se také přiklání Nejvyšší soud, který ve svém usnesení ze dne 21. 9. 2020, sp. zn. 20 Cdo 2967/2019 konstatoval, že „*exekuci nelze vést k vymáhání dluhu vzniklého za trvání manželství jen jednomu z manželů na majetek ze zániklého (zúženého či zrušeného) SJM, u něhož vypořádání nastalo.*”¹⁰²

Z praktického hlediska má taková situace význam pro uspokojení pohledávky věřitele, neboť jeho jedinou možností pro její vymožení je v tomto případě exekuční postížení již pouze výlučného majetku dlužníka, a nikoliv tak majetku nacházejícího se ve společném jmění manželů. V důsledku popsaného snížení hodnoty potenciálně exekvovatelného majetku dlužníka tak může dojít k nemožnosti věřitele dosáhnout uspokojení své pohledávky. Platí však, že pro nemožnost věřitele uspokojit se ze společného jmění, musí být dotčené vypořádání SJM vůči věřiteli účinné, přičemž tato skutečnost bude dále rozebrána níže.

Vypořádání zaniklého SJM představuje vypořádání aktiv i pasiv, jež se do jeho zániku nacházely ve společném jmění. Samotné způsoby vypořádání zaniklého společného jmění manželů jsou stanoveny zákonem,¹⁰³ přičemž rozlišujeme vypořádání SJM dohodou, soudním rozhodnutím či vypořádání na základě nevyvratitelné právní domněnky v souladu s ustanovením § 741 ObčZ.¹⁰⁴ Neplatí však, že k vypořádání SJM může dojít vždy jedním z uvedených způsobů, nýbrž tyto způsoby mohou být vzájemně kombinovány.¹⁰⁵

3.1 Dotčení práva třetí osoby

Přestože procesní normy, za předpokladu že k vypořádání SJM došlo před nastolením účinků generálního a speciálního inhibitoria, nestanoví možnost případné obrany věřitele, likvidace společných práv a povinností nepředstavuje absolutní překážku pro exekuci na majetek, který se před jeho vypořádáním nacházel ve společném jmění.

⁹⁹ KÖRBL, Hugo. *Vypořádání společného jmění manželů komplexně a prakticky, a to s přihlédnutím k případným vnosům a investicím.* [online]. epravo.cz, 27. července 2020 [cit. 25. února 2023]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-komplexne-a-prakticky-a-to-s-prihlednutim-k-pripadnym-vnosum-a-investicim-111540.html>.

¹⁰⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 736).

¹⁰¹ MAXA, Hubert. *Vypořádání společného jmění...*, s. 522.

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2020, sp. zn. 20 Cdo 2967/2019.

¹⁰³ Konkrétně zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰⁴ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 289.

¹⁰⁵ KRÁLÍK, Michal. In: PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář* [online databáze]. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 10. března 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz (§ 736).

Věřiteli se nabízí možnost postupovat v souladu s hmotněprávní úpravou společného jmění, kdy v ustanovení § 737 ObčZ nalezneme pravidlo, které stanoví, že vypořádáním SJM „*nesmí být dotčeno právo třetí osoby.*“¹⁰⁶ Tato konstrukce pak navazuje na historickou právní úpravu v § 150 odst. 2 OZ 1964 dle které platilo, že práva věřitelů nesmí být dotčena dohodou manželů.¹⁰⁷ Nová hmotněprávní úprava však právní normu rozšířila i na ostatní způsoby vypořádání SJM.¹⁰⁸ K dotčení práv třetí osoby tak nesmí dojít nejen dohodou manželů o vypořádání SJM, ale ani rozhodnutím soudu či na základě nevyvratitelné právní domněnky stanovené v § 741 ObčZ.

Rozšíření normy na všechny způsoby vypořádání SJM však nepředstavuje jediné rozšíření, kterého se dotčené pravidlo dočkalo. Oproti původnímu zakotvení ochrany práv věřitele dochází k právní reglementaci ochrany práv všech třetích osob, které by mohly být vypořádáním SJM dotčeny. Právo třetí osoby představuje zejména právo věřitele, avšak ochrana práv třetích se nepochybně vztahuje i na osoby odlišné od věřitele, které se ze své podstaty nachází v obdobném postavení.¹⁰⁹ Zákodárce v důvodové zprávě k ObčZ uvádí, že „*třetí osobou se rozumí každý, kdo není manželem, totiž subjektem manželského majetkového společenství.*“¹¹⁰ Ustanovení se tak použije na ochranu jakýchkoliv práv třetích osob, které byly vypořádáním SJM dotčeny.¹¹¹ Třetí osobou pak může být i osoba v rodinném poměru k oběma manželům, která se nenachází v postavení věřitele, avšak za předpokladu, že její právo bylo vypořádáním SJM dotčeno. Psutka pak jako názorný příklad uvádí nezaopatřené děti manželů, kdy samotná právní úprava pravidel pro vypořádání SJM v ustanovení § 742 odst. 1 písm. d) stanoví, že se při soudním vypořádání SJM přihlédne k potřebám nezaopatřených dětí.¹¹² K jejich potřebám pak bude přihlédnuto zejména při určení konkrétní věci, která bude přikázána konkrétnímu manželovi, a to například z důvodu potřeby vozit jemu svěřené nezaopatřené dítě do školy či na rehabilitace a další. V takovém případě je v zájmu dítěte, aby auto, nacházející se v SJM, bylo při vypořádání společného jmění přikázáno rodiči, v jehož péči se dítě nachází, neboť opačná situace by nepochybně mohla mít za následek dotčení zájmu takového dítěte.¹¹³

3.2 Neúčinnost zkracujícího vypořádání SJM

V případě dotčení práv třetí osoby, zejména pak věřitele, se může taková osoba domoci soudního určení neúčinnosti zkracujícího vypořádání SJM. Za předpokladu, že třetí osoba využije

¹⁰⁶ Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 737).

¹⁰⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 136/2002 Sb. (§ 150 odst. 2).

¹⁰⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část (k § 737).

¹⁰⁹ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 305.

¹¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část (k § 737).

¹¹¹ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 305.

¹¹² PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů...*, s. 168.

¹¹³ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 367.

svého práva a obrátí se na soud, bude vyslovena neúčinnost vztahující se pouze vůči této třetí osobě. Zkracující vypořádání SJM tak zůstává do dovolání se jeho neúčinnosti v platnosti. Ve své platnosti a účinnosti pak také zůstává vůči všem osobám, které se zkrácení svých práv nedovolali. Předchozí právní úprava v OZ 1964 výslovně nestanovila důsledky zkracujícího vypořádání SJM, které nastávají s dotčením práv třetích osob. Nebylo tak zřejmé, zda by mělo být takové zkracující právní jednání posuzováno jako absolutně neplatné pro jeho rozpor se zákonem, nebo zda bude jeho důsledkem neúčinnost vypořádání vůči této dotčené osobě.¹¹⁴

Těmito skutečnostmi se zabýval Nejvyšší soud, který dospěl k názoru, že „*zásah do práv věřitelů učiněný dohodou o vypořádání společného jmění manželů nezpůsobuje neplatnost, nýbrž tzv. relativní bezúčinnost této dohody; znamená to, že dohoda sledované právní následky vyvolá, avšak ve vztahu k osobám, v jejichž prospěch byla bezúčinnost nastolena, se na dohodu hledí tak, jako kdyby její právní účinky nenastaly. Tato neúčinnost nastává přímo ze zákona, proto ji lze uplatnit i námitkou ve sporu.*“¹¹⁵ Neúčinnost tak za předchozí právní úpravy nastávala ex lege a bylo ji možné uplatnit i pouhou námitkou ve sporu. Aktuálně platná a účinná právní úprava z tohoto podaného názoru NS značně vychází, avšak ustanovení § 737 odst. 1 ObčZ výslovně stanoví, že se dotčená třetí osoba může domáhat, aby neúčinnost vůči této třetí osobě určil soud.¹¹⁶ Důvodová zpráva k tomuto pak dále uvádí, že takové právo třetí osoby domáhat se soudního vyloučení účinků vypořádání SJM lze uplatnit také v rámci žaloby na plnění, kdy relativní neúčinnost bude rozhodnuta jako předběžná otázka v rámci daného řízení.¹¹⁷ Platí tak, že pro vyslovení neúčinnosti zkracujícího vypořádání SJM dle § 737 odst. 1 ObčZ je zapotřebí, aby se dotčená třetí osoba, zejména pak věřitel, domohla jejího soudního určení prostřednictvím odporové žaloby.¹¹⁸

K vyslovení neúčinnosti zkracujícího vypořádání SJM v nalézacím řízení musí dotčená třetí osoba především unést břemeno tvrzení a břemeno důkazní o existenci práva na němž byla zkrácena a způsobu jejího zkrácení, přičemž právní úprava nestanoví žádný požadavek na úmyslnost takového zkrácení.¹¹⁹ Možnosti dovolat se neúčinnosti vypořádání SJM dle § 737 ObčZ pak dotčenému nebrání ani skutečnost, že nedlužný manžel projevil nesouhlas s dluhem vůči věřiteli, a to bez zbytečného odkladu poté, co se o takovém dluhu dozvěděl, a dodržel tak podmínky dané ustanovením § 732 ObčZ. Nejvyšší soud k tomuto dodává, že „*v takovém případě může (bude-li vyslovena neúčinnost vypořádání společného jmění manželů) být ve vykonávacím řízení postižena celá masa společného jmění, avšak jen do výše, jíž by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle*

¹¹⁴ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 306.

¹¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2085/2006.

¹¹⁶ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 306.

¹¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., zvláštní část (k § 737).

¹¹⁸ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 306.

¹¹⁹ Tamtéž

§ 742 ObčZ.”¹²⁰ Tohoto svého práva však musí dotčená třetí osoba využít v obecné promlčecí lhůtě dle § 629 odst. 1 ObčZ, přičemž aktivní legitimace k domáhání se neúčinnosti vypořádání SJM náleží právě této dotčené třetí osobě.¹²¹

Dovolání se neúčinnosti zkracujícího vypořádání SJM odpůří žalobou dle § 737 ObčZ však není jedinou obranou věřitele, které mu hmotné právo poskytuje. Věřiteli se nabízí domáhat se své ochrany v souladu s ustanovením § 719 odst. 2 ObčZ v případě dotčení jeho práv modifikací SJM učiněného smlouvou o manželském majetkovém režimu,¹²² nebo také v souladu s ustanovením § 727 odst. 2 ObčZ, a to pro případ změny, zrušení či obnovení SJM, které se dotýká práv takového věřitele.¹²³ V případech, kdy nejsou naplněny podmínky pro ochranu věřitele dle § 719 odst. 2 ObčZ, případně dle § 727 odst. 2 ObčZ, uplatní se ochrana věřitele v souladu s ustanovením § 733 ObčZ. Podle tohoto pravidla platí, že „*zavázal-li se jeden z manželů v době, od které do změny nebo vyloučení zákonného majetkového režimu, ať smlouvou manželů nebo rozhodnutím soudu, uplynulo méně než šest měsíců, může být pohledávka jeho věřitele uspokojena ze všeho, co by bylo součástí společného jmění, kdyby ke smlouvě manželů nebo k rozhodnutí soudu nedošlo.*“¹²⁴ Postup dle citovaného ustanovení je tak dále podmíněn vznikem pohledávky věřitele v době kratší šesti měsíců před zkracující změnou či vyloučením zákonného majetkového režimu. Soud k této ochraně věřitele přistoupí sám od sebe a není tak zapotřebí, aby se věřitel své ochrany dle § 733 ObčZ pro případ vymáhání své pohledávky výslovně dovolával.¹²⁵

3.3 Vypořádání SJM v průběhu exekuce

Jak je již uvedeno výše, vypořádání SJM představuje definitivní zánik masy majetku, která se před zánikem, zrušením či zúžením nacházela ve společném jmění.¹²⁶ Vzhledem k rozsáhlosti problematiky vypořádání SJM a limitaci rozsahu této práce se pouze okrajově budu věnovat také otázce vypořádání SJM v průběhu exekuce.

Zákonem č. 286/2021 Sb., došlo k zastropování maximální délky bezvýsledných exekucí.¹²⁷ Ustanovení § 55 odst. 7 EŘ tak na základě této novelizace stanoví, že po uplynutí šesti let od vyznačení doložky provedení exekuce, za předpokladu, že nedošlo k alespoň částečnému

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 2724/2021-II.

¹²¹ PSUTKA, Jindřich. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II...*, s. 306.

¹²² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 719 odst. 2).

¹²³ Tamtéž (§ 727 odst. 2).

¹²⁴ Tamtéž (§ 733).

¹²⁵ JINDŘICH, Miloslav. In: MELZER, Filip a kol. *Občanský zákoník. IV. Svazek. § 655–975 Rodinné právo. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, s. 428.

¹²⁶ MAXA, Hubert. *Vypořádání společného jmění...*, s. 522.

¹²⁷ Zákon č. 286/2021 Sb., kterým se mění č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

uspokojení vymáhané povinnosti, vyzve exekutor oprávněného, aby se ve stanovené lhůtě v délce třiceti dnů vyjádřil, zda souhlasí se zastavením exekuce či nikoliv.¹²⁸ Po složení zálohy na další vedení exekuce se lhůta pro vymožení povinnosti prodlužuje o další tři roky, přičemž k takovému prodloužení může dojít pouze dvakrát. Zákon č. 286/2021 Sb. tak zakotvil maximální délku vedení bezvysledné exekuce na dvanáct let, po jejichž uplynutí bude taková exekuce zastavena.¹²⁹ Dle údajů Exekutorské komory k datu 21. 10. 2016, se pak dále také podává, že průměrná délka trvání exekučního řízení činí deset let.¹³⁰ Jak je tedy zřejmé, délka případné exekuce na majetek nacházející v SJM, případně v zaniklém SJM, nemusí v praxi představovat zrovna krátký časový úsek.

Vzhledem k možné délce trvání exekuce není možné vyloučit, že v jejím průběhu nedojde k vypořádání SJM bez ohledu na to, zda k vypořádání dojde dohodou manželů, soudním rozhodnutím, či na základě nevyvratitelné právní domněnky.¹³¹ Je nepochybné, že vypořádáním SJM, tedy likvidací společných práv a povinností, dochází k nakládání s majetkem v rozsahu, který přesahuje běžnou obchodní činnost, uspokojování základních životních potřeb či udržování a správu dotčeného majetku. Na základě takto uvedeného je tak zapotřebí zabývat se otázkou, zda takové nakládání s majetkem nepředstavuje porušení generálního a speciálního inhibitoria tak, jak jsou zakotveny v ustanoveních § 44a odst. 1 a § 47 odst. 6 EŘ, a které ve své podstatě představují omezení povinného nakládat se svým majetkem. Níže tak bude rozebráno možné porušení generálního a speciálního inhibitoria vypořádáním SJM dohodou manželů, soudním rozhodnutím a na základě nevyvratitelné právní domněnky.

3.3.1 Generální a speciální inhibitorium

Institut generálního inhibitoria nalezneme v ustanovení § 44a odst. 1 EŘ, které zakotvuje zákaz povinného „*po doručení vyzrozumění nakládat se svým majetkem včetně nemovitostí a majetku patřícího do společného jmění manželů, vyjma běžné obchodní a provozní činnosti, uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost, a udržování a správy majetku (...)*”¹³² Zákaz nakládat se svým majetkem počíná okamžikem doručení vyzrozumění o zahájení exekuce povinnému, přičemž náležitosti na obsah takového vyzrozumění stanoví ustanovení § 44 odst. 3 EŘ.¹³³ Po jeho doručení

¹²⁸ Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, (§ 55 odst. 7).

¹²⁹ D.A.S. pojišťovna právní ochrany. *Rok 2022 přinesl výrazného změny exekučního řádu. Na co byste se měli připravit?* [online]. epravo.cz, 21. února 2022 [cit. 25. února 2023] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/rok-2022-prinesl-vyrazneho-zmeny-exekucniho-radu-na-co-byste-se-meli-pripravit-114315.html>.

¹³⁰ VORLÍČEK, Petr. SAHULA, David. *Jednostranné snížení tarifu bez novely exekučního řádu může vést ke korupci.* [online]. ekcr.cz, 23. října 2016 [cit. 25. února 2023] Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2225-jednostranne-snizeni-tarifu-bez-novely-exekucniho-radu-muze-vest-ke-korupci?w=>.

¹³¹ MAXA, Hubert. Vypořádání společného jmění..., s. 526.

¹³² Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, (§ 44a odst. 1).

¹³³ KASÍKOVÁ, Martina. In: KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád...*, s. 368.

je až do skončení exekuce povinnému zakázáno disponovat se svým majetkem způsobem, který se vymyká ze zákonem stanovených výjimek. Generální inhibitorium současně není vázáno na vymáhání čistě peněžitého plnění, nýbrž jeho účinky nastávají i u exekucí nařízených na vymožení plnění nepeněžitého.¹³⁴ Generální inhibitorium bylo do právního řádu vneseno zákonem č. 120/2001 Sb., jehož prvotní zakotvení stanovilo sankci absolutní neplatnosti za jeho porušení.¹³⁵ Absolutní neplatnost byla novelou č. 286/2009 Sb. nahrazena neplatností relativní, přičemž zákonodárce tuto změnu zdůvodňuje zachováním funkčnosti inhibitoria, neboť „generální inhibitorium slouží k ochraně oprávněného a přiblížených věřitelů, nikoliv však dalších osob či dokonce povinného, který tak může účinně zpochybnit své vlastní úkony v časově neomezené lhůtě.”¹³⁶

Generální inhibitorium, jakožto zákaz povinného nakládat s veškerým svým majetkem, je ze své podstaty doplněno inhibitorii speciálními, stejně tak jako arrestatorii. Speciální inhibitorium je zakotveno jako zákaz povinného nakládat s určitým majetkem postiženým exekučním příkazem, zatímco arrestatorium představuje zákaz dlužníka povinného nakládat s pohledávkou povinného, a to v rozsahu vymáhané částky.¹³⁷

Právní zakotvení institutu speciálního inhibitoria nalezneme v ustanovení § 47 odst. 6 EŘ, které stanoví, že „majetek, který je postižen exekučním příkazem, nesmí povinný převést na jiného, zatížit ho nebo s ním jinak nakládat. Právní jednání, kterým povinný porušil tuto povinnost, je neplatné.”¹³⁸ Oproti generálnímu inhibitoriu se speciální inhibitorium vztahuje pouze na konkrétní majetek, jež je postižen exekučním příkazem, a nikoliv tak na veškerý majetek povinného včetně majetku nacházejícího se v SJM.¹³⁹ Speciální inhibitorium svými účinky prohlubuje účinky generálního inhibitoria a pro případ porušení zákazu převedení, zatížení či jiného nakládání s majetkem postiženém exekučním příkazem, stanoví absolutní neplatnost takového úkonu.¹⁴⁰ Nastolení speciálního inhibitoria pak nastává až okamžikem vydání předmětného exekučního příkazu.¹⁴¹

Přestože výkon rozhodnutí dle občanského soudního řádu institut generálního inhibitoria nezavádí, některé typy výkonu rozhodnutí se speciálními inhibitorii a arrestatorii pracují. Příkladem je pak vhodné uvést ustanovení § 282 odst. 1 OSŘ upravující nařízení a provádění srážek ze mzdy povinného či ustanovení § 304 odst. 1 a 3 dotýkající se přikázání pohledávky z účtu povinného u peněžního ústavu. Tato speciální inhibitoria tak, jak jsou zavedena občanským soudním řádem,

¹³⁴ TRNĚNÁ, Klára. In: SVOBODA, Karel a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 294.

¹³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 120/2001 Sb., zvláštní část (k § 44a).

¹³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 286/2009 Sb., zvláštní část (k § 44 až 44b).

¹³⁷ KASÍKOVÁ, Martina. In: KASÍKOVÁ, Martina, a kol. *Exekuční řád...*, s. 368.

¹³⁸ Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, (§ 47 odst. 6).

¹³⁹ SVOBODA, Karel. *Exekuční řízení. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 468.

¹⁴⁰ SVOBODA, Karel. *Exekuční řízení...*, s. 34.

¹⁴¹ HOZMAN, David. In: SVOBODA, Karel a kol. *Exekuční řád...*, s. 329.

pak přiměřeně uijeme i pro vedení exekuce dle exekučního řádu, a to na základě ustanovení § 52 odst. 1 EŘ.¹⁴²

Institut generálního a speciálního inhibitoria tedy nepochybně hraje zásadní roli pro zachování majetkových hodnot povinného tak, aby exekuční řízení vedlo k co možná největšímu uspokojení vymáhaného dluhu. Maxa pak vnímá účinky generálního a speciálního inhibitoria jako stěžejní pro sledovaný účel exekuce, která pro naplnění svého účelu musí dle jeho názoru probíhat rychle a překvapivě.¹⁴³

3.3.2 Neplatnost vypořádání SJM v průběhu exekuce

S ohledem na existenci institutů generálního a speciálního inhibitoria tak považuji za vhodné zabývat se otázkou, zda vypořádání zaniklého SJM v průběhu exekuce nepředstavuje porušení těchto inhibitorií. Již citované ustanovení § 44a odst. 1 zakotvuje výjimky ze zákazu nakládat se svým majetkem, které se vztahují na běžnou a provozní činnost, na uspokojování základních životních potřeb a také na udržování a správu majetku povinného.¹⁴⁴ Případné vypořádání SJM, ke kterému může dojít i v průběhu exekuce, však nepředstavuje ani jednu z těchto výjimek. Uvedené tedy značí, že pokud SJM bude vypořádáno po doručení vyrozumění o zahájení exekuce, dojde tímto vypořádáním k porušení generálního inhibitoria.

Porušení povinností založených generálním inhibitoriem má za následek relativní neplatnost takového jednání. Námitka relativní neplatnosti pak přísluší zejména oprávněnému a věřiteli, který své pohledávky do již probíhající exekuce včas přihlásil. Dovolat se neplatnosti však může i samotný exekutor, a to do okamžiku skončení samotné exekuce včetně vymožení jejích nákladů. Pro namítnutí relativní neplatnosti pak platí obecná tříletá promlčecí lhůta stanovená v ustanovení § 629 odst. 1 ObčZ.¹⁴⁵ V případě vypořádání zaniklého SJM po doručení exekučního příkazu dochází také k porušení povinností zakotvených normami speciálního inhibitoria, kdy takovým následkem je absolutní neplatnost takového vypořádání.

Tento zákaz nakládání s majetkem po doručení vyrozumění, případně také po doručení exekučního příkazu, se však vztahuje pouze na právní jednání povinného. Takovým právním jednáním povinného bude v souvislosti s vypořádáním SJM uzavření dohody o vypořádání zaniklého společného jmění manželů. Dohoda o vypořádání SJM představuje pouze jeden ze způsobu vypořádání společného jmění, kdy dalším způsobem je vypořádání SJM rozhodnutím soudu či vypořádání nevyvratitelnou právní domněnkou dle § 741 ObčZ. Na tyto další způsoby se

¹⁴² KASÍKOVÁ, Martina. In: KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád...*, s. 416.

¹⁴³ MAXA, Hubert. *Vypořádání společného jmění...*, s. 522.

¹⁴⁴ Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, (§ 44a odst. 1).

¹⁴⁵ KASÍKOVÁ, Martina. In: KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád...*, s. 370.

generální inhibitorium však nevztahuje, neboť se nejedná o právní jednání povinného, což ve svém důsledku znamená, že se k tomu oprávněné subjekty mohou dovolat relativní neplatnosti zkracujícího vypořádání SJM pouze za předpokladu, že SJM bylo vypořádáno dohodou povinného a jeho bývalého manžela.

Pro případ vypořádání zaniklého SJM rozhodnutím soudu či na základě nevyvratitelné domněnky je zapotřebí, aby se oprávněný domáhal určení neúčinnosti takového vypořádání dle hmotněprávní úpravy obsažené v ustanovení § 737 ObčZ. V případě vypořádání SJM rozhodnutím soudu nedochází ke zkracujícímu právnímu jednání povinného, nýbrž k vypořádání SJM individuálním právním aktem, vůči kterému není možné se dovolat relativní či absolutní neplatnosti.¹⁴⁶ Tento závěr je také podpořen názory Nejvyššího soudu, který ve svém rozsudku ze dne 8. 4. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3400/2013 dovedl nemožnost dovolání se relativní neplatnosti dle § 44a odst. 1 EŘ vůči pravomocně schválené dohodě o vypořádání dědictví, a to i přesto, že byla uzavřena po doručení usnesení o zahájení exekuce.¹⁴⁷

Samotné vypořádání SJM v průběhu exekuce v důsledku nevyvratitelné právní domněnky dle § 741 ObčZ také nebude představovat porušení generálního a speciálního inhibitoria. Zákonné vypořádání SJM nastává v souladu s uvedeným § 741 ObčZ po uplynutí stanovené tříleté lhůty, během které je (bývalým) manželům umožněno provést vypořádání dohodou, případně se v této věci obrátit na soud. Vypořádání SJM nevyvratitelnou právní domněnkou je tak vázáno na uplynutí času, tedy na právní událost, jež je nezávislá na vůli povinného.¹⁴⁸ Vzhledem k výše uvedenému závěru, kterým je uvedeno, že se účinky inhibitorií vztahují pouze na právní jednání povinného je tak zřejmé, že vypořádáním SJM v důsledku nevyvratitelné právní domněnky nepředstavuje porušení generálního ani speciálního inhibitoria.

Přestože tak vše výše uvedené značí, že v závislosti na možném porušení generálního a speciálního inhibitoria by nemělo být takové vypořádání zaniklého SJM dohodou manželů v průběhu exekuce vůbec připuštěno,¹⁴⁹ v rozhodovací praxi soudů je s touto situací zacházeno odlišně. Takové odlišné zacházení je pak odvozeno od otázky okamžiku, ke kterému soudy posuzují vypořádání společného jmění. Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích konstantně zastává názor, že k posuzování vypořádání zaniklého SJM dochází k okamžiku, kdy exekutorovi došel exekuční návrh.¹⁵⁰ Vzhledem k posuzování stavu vypořádání SJM k okamžiku dojití exekučního návrhu tak exekutor ani exekuční soud k takovému dodatečnému vypořádání pro účely již

¹⁴⁶ MAXA, Hubert. Vypořádání společného jmění..., s. 526.

¹⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3400/2013.

¹⁴⁸ MAXA, Hubert. Vypořádání společného jmění..., s. 526.

¹⁴⁹ Tamtéž

¹⁵⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.11.2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003 nebo také usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29.11.2018, sp. zn. 14 Co 212/2018.

zahájeného exekučního řízení nepřihlíží. Tuto skutečnost však vztahujeme pouze na již zahájené exekuční řízení, nikoliv tak na účinky, které případné vypořádání SJM způsobí v hmotněprávních vztazích. Nepřihlížení k dodatečnému vypořádání zaniklého SJM, jako k nové skutečnosti, která nastala v průběhu řízení, však v procesním právu nepředstavuje výjimečnou situaci.¹⁵¹ Názorným příkladem považuji za vhodné uvést ustanovení § 241a odst. 6 OSŘ, které stanoví, že v „*dovolání nelze uplatnit nové skutečnosti nebo důkazy*.“¹⁵²

K zakonzervování rozhodného stavu týkajícího se stavu vypořádání SJM tak, s odkazem na ustálený názor Nejvyššího soudu,¹⁵³ dochází k okamžiku, kdy exekutorovi dojde exekuční návrh, a nikoliv tak k účinku generálního inhibitoria, které by založilo relativní neplatnost takového vypořádání. Současně je však nutné upozornit, že tento ustálený názor Nejvyššího soudu byl judikován již v roce 1974,¹⁵⁴ tedy v době, kdy náš právní řád institut generálního inhibitoria neznal. Těmto skutečnostem se však budu blíže věnovat v následující kapitole.

¹⁵¹ SVOBODA, Karel. Zánik a vypořádání SJM pro účely exekuce. *Právní rozhledy*, 2022, č. 7, s. 252.

¹⁵² Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (§ 241a odst. 6).

¹⁵³ Zejména pak usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24.11.1972, sp. zn. 5 Co 620/72 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003.

¹⁵⁴ Konkrétně usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24.11.1972, sp. zn. 5 Co 620/72.

4 Zjišťování majetku dlužného bývalého manžela

Oprávněnou činností exekutora, po jeho pověření k vedení exekuce, je konání úkonů směřujících ke zjištění majetku dlužníka a jeho manžela.¹⁵⁵ Exekutor je před vydáním exekučního příkazu na majetek v SJM povinen zjistit, zda je v Seznamu listin o majetkovém manželském režimu evidována smlouva o manželském majetkovém režimu uzavřená mezi povinným a jeho manželem, či zda není evidováno rozhodnutí soudu o zrušení SJM, jeho obnově či zúžení.¹⁵⁶

Seznam listin je veřejným seznamem,¹⁵⁷ který je veden v elektronické podobě v rámci centrálního informačního systému a současně je provozován a spravován Notářskou komorou České republiky.¹⁵⁸ V souladu s ustanovením § 35j zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, v Seznamu listin nalezneme notářské zápisy o smlouvách manželů či smlouvách snoubenců o manželském majetkovém režimu odlišující se od režimu zákonného, dohody manželů o změně režimu smlouveného a smlouvy manželů o změně majetkového režimu, který byl založen rozhodnutím soudu. Evidovány jsou v takovém seznamu i rozhodnutí soudu, jimiž soud zrušil či obnovil SJM nebo taktéž zúžil jeho dosavadní rozsah a rozhodnutí soudu, jimiž byl manželský majetkový režim založený rozhodnutím soudu nebo smluvený majetkový režim změněn. Obsah Seznamu listin je tak stanoven přímo zněním zákona, současně však občanský zákoník ani notářský řád nevylučují, že by do takového seznamu nemohly být zapsány další listiny upravující majetkové poměry mezi manželi.¹⁵⁹ V daném případě se nabízí případná evidence dohody o vypořádání SJM, které se zákonné vymezení obsahu Seznamu listin přímo nedotýká.¹⁶⁰ Zapsání takové dohody o vypořádání SJM do Seznamu listin považují za vhodné, zejména kvůli možnosti manželů dovolat se jich vůči třetím osobám, a to i přes skutečnost, že s touto listinou nebyly seznámeny.¹⁶¹

Po zjištění exekutora, že se v Seznamu listin nachází evidovaná listina upravující majetkové poměry manželů, je povinen z jejího obsahu při vydávání exekučního příkazu vycházet. Exekutor z obsahu takové listiny vychází zejména tehdy, zjistí-li, že vymáhaný dluh vznikl až po zápisu evidované listiny do Seznamu listin. Z jejího obsahu pak může vycházet také za situace, kdy

¹⁵⁵ SVOBODA, Karel. *Exekuční řízení...*, s. 27.

¹⁵⁶ Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§ 42 odst. 1).

¹⁵⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (§ 721 odst. 1).

¹⁵⁸ Předpis Notářské komory České republiky č. 5/2014 NK, o Seznamu listin o manželském majetkovém, ve znění pozdějších předpisů (§ 2).

¹⁵⁹ DYTRYCH, Jan. In: BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 200.

¹⁶⁰ TOMANOVÁ, Veronika. *Vypořádání společného jmění manželů aneb dokud nás smrt nerozdělí*. [online]. Právní prostor, 4. července 2016 [cit. 26. února 2023] Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzelu-aneb-dokud-nas-smrt-nerozdeli-102079.html?mail>.

¹⁶¹ Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (§ 35l).

vymáhaný dluh vznikl před zápisem takové listiny do Seznamu listin, avšak za podmínky, že oprávněný s takovým postupem souhlasí. V opačném případě vydá exekuční příkaz na SJM bez ohledu na skutečnost, že byl mezi manželi zákonný režim SJM změněn.¹⁶²

Vedení Seznamu listin pak nepředstavuje jedinou evidenci listin dotýkající se manželského majetkového režimu, která je vedena Notářskou komorou. V souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., a novou právní úpravou manželského majetkového práva, vede Notářská komora od 1. 1. 2014 kromě již zmíněného Seznamu listin i Evidenci listin o manželském majetkovém právu (dále také jako „Evidence listin“). Právní úpravu Evidence listin nalezneme v ustanovení § 35d NotŘ, která co do svého obsahu i účelu nahradila dosavadní Centrální evidenci manželských smluv.¹⁶³ Oproti Seznamu listin je Evidence listin evidencí neverejnou, která slouží zejména pro účely dědického řízení.¹⁶⁴ Evidence listin tak nebude pro účely exekučního postihu SJM či zaniklého SJM ze strany exekutora, případně ze strany exekučního soudu při výkonu rozhodnutí, využita.

4.1 Zjišťování stavu zaniklého společného jmění manželů

Nepochybně důležitým krokem, které exekutor musí v souvislosti s nařízením exekuce na zaniklé SJM učinit, je rozlišení, zda se zaniklé SJM nachází v dosud nevypořádaném či v již vypořádaném SJM.¹⁶⁵ Jak je již uvedeno výše, exekuce může být nařízena i na zaniklé SJM, a to za předpokladu, kdy prozatím nedošlo k jeho vypořádání, neboť vypořádáním SJM dochází k likvidaci společných práv a povinností a společné jmění tak přestává definitivně existovat.¹⁶⁶ S tímto závěrem je spojena následná nemožnost nařízení exekuce na takový majetek, k čemuž se také přiklání Nejvyšší soud, který ve svém usnesení ze dne 21. 9. 2020, sp. zn. 20 Cdo 2967/2019 konstatoval, že „*exekuci nelze vést k vymáhání dluhu vzniklého za trvání manželství jen jednomu z manželů na majetek ze zaniklého (zúženého či zrušeného) SJM, u něhož vypořádání nastalo.*“¹⁶⁷ Vypořádání SJM tak představuje významnou překážku pro samotné zahájení a následné vedení exekuce, která může být překonána za předpokladu, kdy se věřitel dovolá neúčinnosti takového vypořádání dle hmotněprávní úpravy.¹⁶⁸

Vzhledem k těmto závěrům se však nabízí otázka, k jakému okamžiku exekutor zjišťuje, zda se masa zaniklého SJM nachází v dosud nevypořádaném, a nikoliv tak ve vypořádaném

¹⁶² HRABALOVÁ, Rita. *Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného, část I.* [online]. Právní prostor, 30. srpna 2017 [cit. 26. února 2023]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/exekuce-spolecneho-jmeni-manzela-a-obrana-manzela-povinného>.

¹⁶³ DYTRYCH, Jan. In: BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád...*, s. 199

¹⁶⁴ Tamtéž s. 170.

¹⁶⁵ MATOUŠEK, Roman. *Možnosti uspokojení vylučného...*, s. 28-29.

¹⁶⁶ MAXA, Hubert. *Vypořádání společného jmění...*, s. 522.

¹⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2020, sp. zn. 20 Cdo 2967/2019.

¹⁶⁸ Tímto však není vyloučen postup dle § 733 ObčZ tak, jak je již uvedeno v kapitole č. 3.

společném jmění manželů.¹⁶⁹ V této souvislosti je také nutné poznamenat, že procesní úprava týkající se takového postupu rozlišení zaniklého SJM z hlediska jeho vypořádání zcela absentuje. Svoboda pak determinuje důležitost stanovení tohoto okamžiku zejména ke stanovení zakonzervovaného stavu, který je z pohledu procesního práva rozhodný pro zjištění, zda je možné předmětný majetek povinného exekučně postihnout či nikoliv.¹⁷⁰

Budeme-li vycházet z ustáleného názoru Nejvyššího soudu uvedeném v usnesení NS ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003, kterým jsem se v průběhu této práce již zabývala, pak „*ke vydobytí závažku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze nařídít výkon rozhodnutí i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, které v době zahájení řízení o výkon nebylo vypořádáno.*”¹⁷¹ Přičemž v této části mé práce je důležité zdůraznit především slovní spojení *ke vydobytí závažku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze nařídít výkon rozhodnutí i na majetek patřící do zaniklého společného jmění, které v době zahájení řízení o výkon nebylo vypořádáno*. Z takového názoru se podává, že by rozhodným okamžikem pro zkoumání stavu vypořádání zaniklého SJM měl být okamžik zahájení exekučního řízení.

Exekuční řízení se v souladu s aktuální právní úpravou zahajuje na návrh, přičemž právní úprava v ustanovení § 35 odst. 2 EŘ stanoví, že exekuční řízení je zahájeno dnem, hodinou a minutou, kdy takový exekuční návrh exekutorovi došel.¹⁷² Posuzování dotčeného okamžiku by tak dle uvedeného mělo být vázáno ke dni, hodině a minutě dojití exekučního návrhu soudnímu exekutorovi.

Tyto závěry však byly Nejvyšším soudem učiněny a přejímány zejména za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., tedy před účinností zákona č. 89/2012 Sb., jakožto aktuálně platného a účinného občanského zákoníku. Využití těchto názorů za účinné právní úpravy, tedy v právních poměrech nastalých po datu 1. 1. 2014, však také není výjimkou.¹⁷³ Ke stejnému názoru se ve svém usnesení ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 14 Co 212/2018, přihlásil Krajský soud v Ústí nad Labem, a to právě v souvislosti s právním poměrem, jež nastal po účinnosti aktuální právní úpravy, ve kterém senát krajského soudu souhlasně vyslovil, že „*v exekučním řízení platí, že ke vydobytí závažku, který vznikl za trvání manželství jen jednomu z manželů, lze vést exekuci i prodejem movitých a nemovitých věcí patřících do zaniklého společného jmění, které v den, kdy exekuční návrh došel exekutorovi, nebylo vypořádáno.*”¹⁷⁴ Na základě těchto skutečností je tak zřejmé, že se soudy v rámci své rozhodovací praxe přiklání k zakonzervování stavu majetku v zaniklém SJM k okamžiku zahájení exekučního řízení. V procesní úpravě však nalezneme zakotvení zakonzervování stavu majetku povinného a zázaku

¹⁶⁹ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů...*, s. 3.

¹⁷⁰ Tamtéž

¹⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003 (č. R 74/2004 Sb. roz. civ.).

¹⁷² Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (§ 35 odst. 2).

¹⁷³ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů...*, s. 4.

¹⁷⁴ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29.11.2018, sp. zn. 14 Co 212/2018.

nakládání s jeho majetkem v ustanoveních § 44a odst. 1 EŘ a § 47 odst. 6 EŘ, tedy v normách upravujících generální a speciální inhibitorium.

Počátky tohoto výše citovaného setrvávajícího závěru se váží již k roku 1972, konkrétně pak k usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24.11.1972, sp. zn. 5 Co 620/72, který právně zhodnotil, že „*pro pobledávku věřitele i jen jednoho z bývalých manželů, která vznikla za trvání manželství, lze nařídít výkon rozhodnutí prodejem věcí patřících do bezpodílového spoluvlastnictví, nebylo-li jeho vypořádání dohodou nebo rozhodnutím soudu dosud provedeno.*”¹⁷⁵ V této době však právní řád neupravoval účinky generálního a speciálního inhibitoria.¹⁷⁶ Jak je již uvedeno v předchozí kapitole mé práce, generální a speciální inhibitorium upravují zákaz nakládání s majetkem povinného, kdy účinky generálního inhibitoria nastávají až v okamžik doručení vyzoomění o zahájení exekuce povinnému a nikoliv tak v okamžik zahájení exekučního řízení.¹⁷⁷ Generální inhibitorium bylo do právního řádu vneseno zákonem č. 120/2001 Sb., který nabyl účinnosti ke dni 1. 5. 2001.¹⁷⁸ Institut generálního i speciálního inhibitoria tak existoval již v právních poměrech do účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., tedy v době rozhodování Nejvyššího soudu, jež uvedl své názory, které jsou dodnes přejímány a souhlasně vyslovovány i v právních poměrech nastalých po účinnosti ObčZ.¹⁷⁹ Jak je však uvedeno výše, počátky tohoto právního názoru se váží již k rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 11. 1972, přičemž v této době generální inhibitorium právní řád neupravoval.¹⁸⁰

Budeme-li vycházet z těchto uvedených skutečností, dojdeme k závěru, že k zakonzervování rozhodného stavu, týkajícího se masu majetku v zaniklém nevypořádaném SJM, dochází k okamžiku, kdy exekuční návrh dojde exekutorovi.¹⁸¹ Jak je již uvedeno výše, vzhledem k posuzování tohoto rozhodného stavu k okamžiku zahájení exekučního řízení, exekutor ani exekuční soud k dodatečnému vypořádání SJM, které nastane v průběhu exekuce, již dále nepřihlíží.¹⁸² Uvedené má tedy značný vliv na případné vypořádání SJM v průběhu exekuce a na případné postižení již výlučného majetku manžela povinného. Jak je již zhodnoceno v předchozí kapitole, vypořádání SJM v průběhu exekuce představuje za určitých podmínek¹⁸³ porušení generálního a speciálního inhibitoria. Porušení generálního inhibitoria způsobí relativní neplatnost

¹⁷⁵ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 11. 1972, sp. zn. 5 Co 620/72 (č R 58/1973 Sb. roz. civ.).

¹⁷⁶ SVOBODA, Karel. Zánik a vypořádání..., s. 251.

¹⁷⁷ Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších zákonů (§ 44 odst. 1).

¹⁷⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 120/2001 Sb., zvláštní část (k § 44 až 44b).

¹⁷⁹ Tedy v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003.

¹⁸⁰ SVOBODA, Karel. Zánik a vypořádání..., s. 251.

¹⁸¹ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů...*, s. 5.

¹⁸² Příkladem je pak rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 8. 2009, sp. zn. 20 Cdo 2831/2007.

¹⁸³ Tedy za podmínky, kdy k vypořádání zaniklého SJM dojde nejdříve po doručení vyzoomění o zahájení exekuce povinnému.

takového úkonu, kterým dochází k nakládání s majetkem povinného, přičemž speciální inhibitorium zakládá absolutní neplatnost ve vztahu k nakládání s majetkem povinného, jež byl specifikován exekučním příkazem. K účinkům generálního inhibitoria však dochází až v okamžik doručení vyznění o zahájení exekuce. K účinkům speciálního inhibitoria pak může vždy dojít až po nastolení účinků generálního inhibitoria, přičemž takovým konkrétním okamžikem je doručení exekučního příkazu.¹⁸⁴ Pokud by tak po doručení exekučního příkazu došlo k následnému vypořádání SJM dohodou manželů,¹⁸⁵ byla by založena absolutní neplatnost takového vypořádání.

Maxa ve svém odborném článku *Vypořádání společného jmění manželů v průběhu exekuce* taktéž dochází k závěru, že vypořádání SJM představuje porušení těchto inhibitorií, avšak v jeho příspěvku postrádám zohlednění judikatury. Přestože tak zastáváme souhlasný názor, že v teoretické rovině vypořádání SJM v průběhu exekuce porušuje generální a speciální inhibitorium, závěry tak, jak je uvádí Maxa, nejsou v rozhodovací praxi soudů aktuální. Svoboda ve své monografii *Společné jmění manželů a exekuce* však judikaturu týkající se této problematiky zohledňuje, načež uzavírá, že pokud k vypořádání SJM dojde po zahájení exekučního řízení, soud nebude k takové skutečnosti přihlížet.

Nabízí se tak další otázka, jejíž zodpovězení je pro účely analýzy tohoto problematického aspektu nezbytné. Tuto otázku pak představuje problematika vypořádání zaniklého SJM, ke kterému dojde po zahájení exekučního řízení, avšak před nastolením účinků generálního inhibitoria. Vzhledem k tomu, že k nastolení účinků generálního inhibitoria nedojde, vypořádání SJM po zahájení exekučního řízení dohodou manželů nebude představovat jeho porušení, stejně tak nebude představovat porušení speciálního inhibitoria, které by založilo absolutní neplatnost takového vypořádání. Procesní úprava však věřiteli za těchto okolností neumožňuje dovolat se relativní neplatnosti takového nakládání s majetkem povinného. Je tak zřejmé, že vypořádání zaniklého SJM bude v takový okamžik platné. Přestože se k takové skutečnosti nebude v rámci již zahájeného exekučního řízení přihlížet, v hmotněprávní rovině dojde k likvidaci práv a povinností (bývalých) manželů. V této situaci tak v oblasti hmotného práva dochází ke změně vlastnického režimu, který není stížen relativní ani absolutní neplatností.

Jak uvádí Svoboda, smyslem zakonzervování tohoto rozhodného stavu je zejména určení vlastnického práva k exekučně postiženému majetku.¹⁸⁶ Nepochybně tak může nastat situace, kdy dojde k zakonzervování vlastnického režimu masy majetku normami upravujícími generální a speciální inhibitorium, avšak k majetku, který již může náležet do výlučného vlastnictví osoby

¹⁸⁴ HOZMAN, David. In: SVOBODA, Karel a kol. *Exekuční řád...*, s. 329.

¹⁸⁵ Účinky generálního a speciálního inhibitoria se vztahují pouze na právní jednání povinného, neplatností by tak nebylo stíženo vypořádání SJM rozhodnutím soudu či na základě nevyratitelné právní domněnky, k tomuto však více výše v kapitole č. 3.

¹⁸⁶ SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů...*, s. 8.

odlišné od povinného. V daném případě se tak bude jednat zejména o současného či bývalého manžela povinného. Za těchto okolností by však došlo k exekučnímu postihu výlučného majetku manžela či bývalého manžela, který se dle ustanovení § 55 odst. 1 EŘ¹⁸⁷ může takovému postižení majetku bránit návrhem na částečné zastavení exekuce.

Přestože se v takovém případě jeví alespoň částečné zastavení exekuce jako logické, soudy v této věci rozhodují rozdílně. Nejvyšší soud se ve svém rozsudku ze dne 5. 8. 2009, sp. zn. 20 Cdo 2831/2007 zabýval vypořádáním SJM po nastoupení nevyvratitelné právní domněnky dle § 149 odst. 4 OZ 1964, a to po nařízení výkonu rozhodnutí, přičemž uzavřel, že „*okolnost, že v mezidobí po nařízení výkonu rozhodnutí nastoupila nevyvratitelná právní domněnka podle § 149 odst. 4 obč. zák. ve znění účinném do 31. 7. 1998, (...) na uvedeném závěru nemůže ničeho změnit, když rozhodující je stav v době zahájení řízení o výkon rozhodnutí prodejem nemovitostí.*“¹⁸⁸ Podobně se pak také Krajský soud v Ústí nad Labem v již výše citovaném usnesení ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 14 Co 212/2018 zabýval vypořádáním zaniklého SJM, ke kterému došlo na základě nevyvratitelné domněnky a to v mezidobí od podání exekučního návrhu do vydání exekučního příkazu. V této věci výše uvedený soud uzavřel, že exekuční soud pochybil, když vyhověl návrhu bývalého manžela na částečné zastavení takové exekuce, neboť rozhodnou skutečností k zohlednění vypořádání SJM je okamžik dojití exekučního návrhu exekutorovi.¹⁸⁹

Tyto závěry uvedených soudů jsou činěny ve vztahu k provedení exekuce prodejem nemovitých věcí, přičemž okamžik rozhodujícího stavu v době zahájení řízení má v takovém případě zákonného podkladu. Tímto je ustanovení § 335a OSŘ upravující výkon rozhodnutí prodejem nemovitých věcí, kdy toto ustanovení v souladu s § 69 EŘ bylo použitelné nejen na výkon rozhodnutí dle OSŘ, ale také na vedení exekuce podle EŘ. Dotčené ustanovení však bylo novelou č. 286/2021 Sb. s účinností ke dni 1. 1. 2023 zrušeno.¹⁹⁰ Z důvodové zprávy k této novele se udává, že ke zrušení ustanovení § 69 EŘ došlo z důvodu jeho nadbytečnosti, neboť přiměřené užití občanského soudního řádu v exekučním řízení vyvozujeme již z § 52 odst. 1 EŘ.¹⁹¹ Z uvedeného je tedy zřejmé, že dotčené ustanovení § 335a OSŘ stále použijeme jak pro výkon rozhodnutí dle občanského soudního řádu, tak pro exekuci dle exekučního řádu.

¹⁸⁷ Obdobně také ustanovení § 262b odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 8. 2009, sp. zn. 20 Cdo 2831/2007.

¹⁸⁹ Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 14 Co 212/2018.

¹⁹⁰ Zákon č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 286/2021 Sb., zvláštní část (bod 96).

Přestože tak uvedená rozhodnutí mají svého zákonného podkladu a výše uvedené soudy při svém rozhodování vycházely z ustálené rozhodovací praxe, mám za to, že by takové závěry měly dostat jistých změn.

Nařízení exekuce na nemovitou věc, která se po vypořádání zaniklého SJM nachází ve výlučném vlastnictví manžela či bývalého manžela je dle mého názoru v přímém rozporu s ustanovením § 262a odst. 4 OSŘ a obdobným § 42 odst. 4 EŘ, jež upravují možnost exekučního postižení výlučného majetku nedlužného manžela, a který je po účinnosti novely č. 139/2015 Sb.,¹⁹² možné postihnout pouze příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného vedeného u peněžního ústavu.¹⁹³ Dochází tak k exekučnímu postihu majetku manžela či bývalého manžela povinného, a to nad rámec zákonem přípustných způsobů provedení exekuce na jeho výlučný majetek. Na základě takto uvedených skutečností se přikláním k potenciálnímu posunutí rozhodného okamžiku, ke kterému se posuzuje stav masu majetku v zaniklém SJM k okamžiku nastolení účinků generálního inhibitoria tak, jak ve své monografii nastínil již Svoboda.¹⁹⁴

Takové posuzování k okamžiku doručení vyznění o zahájení exekuce by zajisté nepředstavovalo zkrácení oprávněného, když jeho možnost dovolat se relativní neplatnosti případného vypořádání zaniklého SJM v průběhu exekuce se také váže až k okamžiku nastolení generálního inhibitoria. Do té doby se oprávněnému, tedy věřiteli dle hmotného práva, nabízí možnost dovolání se relativní neúčinnosti zkracujícího vypořádání zaniklého SJM dle § 737 ObčZ, což by při posunutí rozhodného okamžiku také zůstalo zachováno. Pro tyto účely považuji za nutné připomenout, že ustanovení § 737 ObčZ umožňuje dovolání se relativní neplatnosti vypořádání SJM, které nastalo jak dohodou manželů, rozhodnutím soudu, tak v důsledku nevyvratitelné právní domněnky. Účinky generálního inhibitoria, tedy možnost dovolání se relativní neplatnosti nakládání s majetkem povinného, se však vztahují pouze na právní jednání povinného. Oprávněný se tak v souladu s procesní úpravou může dovolat pouze neplatnosti vypořádání SJM dohodou manželů, nikoliv na vypořádání SJM rozhodnutím soudu či na základě nevyvratitelné právní domněnky.¹⁹⁵ Možnosti obrany oprávněného by tak zůstaly zcela zachovány, zatímco posunutím rozhodného okamžiku by dle mého názoru došlo k proporcionálnímu vyvážení ochrany, ať už současného, tak bývalého manžela povinného a ochrany práv oprávněného, jako věřitele zadluženého manžela. Přestože tedy platná a účinná právní úprava upravuje účinky generálního

¹⁹² Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (§ 262a odst. 4), obdobně také ustanovení § 42 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁴ Konkrétně v SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů a exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 226 s.

¹⁹⁵ MAXA, Hubert. *Vypořádání společného jmění...*, s. 527.

a speciálního inhibitoria, jakožto instituty, které konzervují vlastnický režim postihovaného majetku, v souvislosti s touto problematikou rozhodovací praxe konzervuje vlastnický režim dotýkající se zaniklého SJM již k okamžiku zahájení exekučního řízení. Tento ustálený názor byl však judikován již v době, kdy český právní řád instituty generálního a speciálního inhibitoria, přičemž tento názor byl následně převzat a je tak stále aplikován bez jisté revize, která by zohlednila zakotvení těchto institutů.

Závěr

Cílem mé diplomové práce byla analýza problematických aspektů, jež vyvstávají s otázkou exekučního postižení zaniklého společného jmění manželů, zejména pak otázka, zda je možné exekučně postihnout společné jmění manželů po jeho zániku, jaký majetek může být v takovém případě exekučně postižen a pro jaké dluhy, jaký vliv na možnost exekučního postižení tohoto majetku bude mít případné vypořádání SJM a k jakému okamžiku exekutor či exekuční soud posuzuje, zda bylo zaniklé SJM již vypořádáno či nikoliv. V této části práce bych se tak chtěla zaměřit na zhodnocení, zda došlo k naplnění cíle mé diplomové práce, tedy k analýze výše uvedených aspektů. Analýzu těchto stanovených otázek jsem rozčlenila do čtyř hlavních kapitol, přičemž každá z nich sleduje jeden z vymezených problematických aspektů.

Zaniklé společné jmění manželů může být předmětem exekučního postihu, avšak za podmínky, že se jedná o nevypořádané zaniklé SJM. Tato skutečnost je vyvozena z platné a účinné právní úpravy exekučního postihu SJM, z hmotněprávní úpravy institutu společného jmění manželů a současně také z ustáleného názoru Nejvyššího soudu, jež byl judikován v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003 (č. R 74/2004 Sb. roz. civ.), na které je v dalších navazujících rozhodnutích soudů často odkazováno.

Pro účely analýzy této problematiky jsem tak postupovala dle ustanovení § 736 odst. 1 ObčZ a na masu majetku nacházející se v zaniklém, avšak nevypořádaném SJM, přiměřeně použila ustanovení o společném jmění. Jako postižitelný majetek v této majetkové mase se jeví vše, co se v SJM nacházelo před jeho zánikem. Vzhledem k mezidobí vznikajícím mezi zánikem SJM a jeho vypořádáním které může, s ohledem na ustanovení § 741 ObčZ, trvat až po dobu tří let, jsem se však zabývala i otázkou možných změn v této mase majetku. Těmito změnami je myšleno zejména zhodnocení masy majetku přírůstky a výnosy, ke kterým by mohlo dojít ve výše uvedeném mezidobí po zániku SJM a před jeho vypořádáním. S ohledem na téma mé práce jsem tuto otázku analyzovala i po procesní stránce, především jsem si tedy položila otázku, zda jsou takové přírůstky masy majetku v zaniklém SJM exekučně postižitelné či nikoliv. S využitím judikatury Nejvyššího soudu je však vhodné uzavřít, že dotčené přírůstky a výnosy jsou nabývány do bezpodílového spoluvlastnictví (bývalých) manželů, na které je nařizována exekuce či výkon rozhodnutí. Proto mám za to, že i tyto přírůstky a výnosy budou exekučně postižitelné.

Aspekt týkající se uspokojitelných dluhů z masy majetku nacházející se v zaniklém a dosud nevypořádaném SJM jsem opět hodnotila v souladu s ustanovením § 736 odst. 1 ObčZ, přiměřeně jsem tedy použila ustanovení upravující SJM. Zhodnotila jsem tak, že masa majetku v zaniklém nevypořádaném SJM je exekučně postižitelná jak pro výlučné dluhy manžela, tak pro společné dluhy manželů. Položila jsem si však také otázku, zda lze výlučný dluh dlužného manžela uspokojit

ze zaniklého společného jmění i za situace, kdy ke vzniku dotčeného dluhu dojde po zániku SJM. V případě možného uspokojení výlučných dluhů manžela, či bývalého manžela jsem, výkladem ustanovení § 731 ObčZ ve vzájemné souvislosti s judikaturou Nejvyššího soudu, následně uzavřela, že vznikl-li výlučný dluh manžela po zániku SJM, nebude možné, aby se věřitel pro tento dluh uspokojil z masы majetku v zaniklém SJM, a to ani za předpokladu, kdy takový dluh vznikne dříve, než-li dojde k vypořádání takové masы majetku.

Výkladem právních norem a užitím ustálených závěrů Nejvyššího soudu jsem pro účely analýzy možného vlivu vypořádání SJM na exekuční postižení zaniklého SJM konstatovala, že na majetek ze zaniklého SJM, u něhož došlo k jeho vypořádání, nelze nařídít exekuci, či výkon rozhodnutí, neboť s vypořádáním SJM přestává taková masa majetku již definitivně existovat. V této souvislosti jsem se věnovala také dotčení práv třetích osob, které se vůči zkracujícímu vypořádání SJM mohou bránit cestou určení jeho neúčinnosti. Soudní určení neúčinnosti pak založí neúčinnost vypořádání vůči dotčené třetí osobě, kterou bude nejčastěji zejména věřitel. V takovém případě je tak věřiteli následně umožněno uspokojit svou pohledávku z majetku původně se nacházejícího v SJM. Na základě těchto skutečností jsem tak dále analyzovala prostředky ochrany věřitele před zkracujícím vypořádáním SJM tak, aby došlo k jeho prolomení za účelem možného exekučního postižení masы majetku nacházející se v zaniklém nevypořádaném SJM. S tímto dotčeným aspektem však také souvisí otázka vypořádání SJM v průběhu exekuce. Přestože jsem shledala, že případné vypořádání zaniklého SJM dohodou manželů v průběhu exekuce představuje porušení těchto inhibitorií, k porušení účinků těchto inhibitorií dochází pouze za předpokladu, kdy k vypořádání SJM dochází dohodou manželů, a nikoliv tak v důsledku jeho vypořádání soudním rozhodnutím či na základě nevyvratitelné právní domněnky. Po následné analýze judikatury Nejvyššího soudu jsem však dále dospěla k závěru, že k vypořádání SJM v průběhu exekuce soudy ve své rozhodovací praxi v průběhu daného exekučního řízení nepřihlíží.

S tímto závěrem pak dále souvisí otázka zjišťování stavu zaniklého společného jmění manželů, které jsem se ve své práci zabývala v rámci čtvrté kapitoly. Vycházela jsem tedy z premisy, že vypořádání SJM představuje významnou skutečnost, která má vliv na možnost nařízení exekuce či výkonu rozhodnutí na majetek jež se před jeho vypořádáním nacházel ve společném jmění. Tato situace by pak mohla mít za následek nemožnost věřitele dosáhnout uspokojení své pohledávky. Z těchto důvodů jsem si položila otázku, k jakému okamžiku je rozhodné, že se masa majetku nachází doposud v nevypořádaném, a nikoliv ve vypořádaném zaniklém SJM. K zodpovězení této otázky jsem vycházela zejména z judikatury tak, abych řádně analyzovala postup exekutora a exekučního soudu v takovýchto případech. Na základě mé analýzy dotčené judikatury jsem uzavřela, že exekutor a exekuční soud posuzují stav vypořádání majetku v zaniklém SJM

k okamžiku zahájení exekučního řízení, tedy v souladu s § 35 odst. 2 EŘ k okamžiku dojití exekučního návrhu soudnímu exekutorovi.

Vypořádání SJM dohodou manželů nepochybně představuje nakládání s majetkem, a to v rozsahu, který přesahuje běžnou obchodní činnost, uspokojování základních životních potřeb či udržování a správu majetku ve společném jmění, což v souladu s platnou a účinnou právní úpravou představuje porušení generálního a speciálního inhibitoria. Normy, které v rámci exekučního řízení konzervují stav majetku a nařizují zákaz s jeho nakládáním, jsou pak právě normy těchto inhibitorií. Dle závěru, jež je konstantně judikován Nejvyšším soudem, je však stav vypořádání SJM posuzován a zakonzervován již okamžikem zahájení exekučního řízení. Takto judikované závěry Nejvyššího soudu se ovšem váží k rozhodnutí k právnímu stavu před datem 1. 5. 2001, tedy k datu účinnosti EŘ, kdy do této doby český právní řád institut generálního a speciálního inhibitoria neupravoval. Soudy tak v případech týkajících se dané problematiky přejímají závěry soudu, které dostatečně nezohledňují aktuální právní úpravu a zakotvení generálního a speciálního inhibitoria.

Posuzování tohoto rozhodného stavu k okamžiku zahájení exekučního řízení má však také vliv na případné vypořádání SJM v průběhu exekuce. Budeme-li vycházet ze zjištění stavu vypořádání SJM k okamžiku zahájení exekučního řízení, exekutor již nebude přihlížet k následnému vypořádání SJM. Přestože se k takové skutečnosti nebude v rámci již zahájeného exekučního řízení přihlížet, v hmotněprávní rovině dojde k likvidaci práv a povinností (bývalých) manželů. V této situaci tak v oblasti hmotného práva dochází ke změně vlastnického režimu, který není stížen relativní ani absolutní neplatností. V takovém případě tak může dojít k situaci, kdy exekučním příkazem bude postižen již výlučný majetek nedlužného manžela. Taková skutečnost by však dle mého názoru byla v přímém rozporu s ustanovením § 262a odst. 4 OSŘ a obdobným § 42 odst. 4 EŘ, které umožňují postižení výlučného majetku nedlužného manžela pouze příkázáním pohledávky z jeho účtu vedeného u peněžního ústavu, a to s omezeními vyplývajícími z § 304b odst. 4 OSŘ.

Pokud by ale došlo k posuzování tohoto rozhodného okamžiku a k zakonzervování stavu vypořádání SJM k okamžiku nastolení účinků generálního inhibitoria, takové dodatečné vypořádání SJM v průběhu exekuce by bylo stíženo relativní neplatností. V případě vypořádání SJM po nastolení účinků speciálního inhibitoria by takové nakládání s majetkem bylo dokonce absolutně neplatné. Za těchto podmínek by tak nedošlo k exekučnímu postižení již výlučného majetku nedlužného manžela, který se stal jeho výlučným vlastníkem v době po zahájení exekučního řízení, neboť by se vlastnický stav exekvovatelného majetku posuzoval právě až k okamžiku nastolení účinků generálního inhibitoria. Do té doby by se věřiteli nabízelo bránit se proti případnému

zkracujícímu vypořádání SJM dovoláním se jeho neúčinnosti v souladu s hmotněprávní úpravou dle § 737 ObčZ.

Na základě takto uvedeného mám za to, že jsem se ve své diplomové práci věnovala všem otázkám a aspektům, které jsem si pro její účely vymezila. Téma exekučního postihu zaniklého společného jmění manželů je však téma velice obsáhlé a v průběhu psaní mé práce mi tak vyvstaly další otázky, kterým by bylo vhodné se v rámci tohoto tématu do budoucna také věnovat. Příkladem bych mohla uvést problematiku účastenství bývalého manžela a otázku, zda bude jeho účastenství dáno i za situace, kdy dojde k vypořádání SJM a exekucí tak již ve své podstatě nebude postihován majetek nacházející se v zaniklém SJM, nýbrž majetek v jeho výlučném vlastnictví. S ohledem na limitaci rozsahu diplomové práce jsem však k řešení těchto otázek nepřistoupila. Současně mám za to, že v mnou rozebraných aspektech je možné pokračovat dále a analyzovat danou problematiku hlouběji, čemuž bych se mohla věnovat ve své případné rigorózní práci, případně tato práce může sloužit jako podklad pro další výzkum. Mám však také za to, že cíl mé diplomové práce byl i s limitací jejího možného rozsahu naplněn.

Bibliografie

Monografie

1. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník* [online databáze]. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009 [cit. 1. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
2. MELZER, Filip. *Metodologie nalézáni práva. Úvod do právní argumentace*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 284 s.
3. MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 134 s.
4. OSINA, Petr. *Teorie práva*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 240 s.
5. PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 313 s.
6. SVOBODA, Karel. *Exekuční řízení. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 550 s.
7. SVOBODA, Karel. *Společné jmění manželů a exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, 226 s.
8. SVOBODA, Karel. *Zastavení exekuce*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 359 s.
9. ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Pocta Milaně Hrušákové*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 404 s.

Komentáře

1. BÍLEK, Petr a kol. *Notářský řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 922 s.
2. KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 1 366 s.
3. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1 250 s.
4. MELZER, Filip. *Občanský zákoník. IV. Svazek. § 655–975 Rodinné právo. Velký komentář*. Praha: Leges, 2016, 2 064 s.
5. PETROV, Jan a kol. *Občanský zákoník. Komentář* [online databáze]. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
6. SVOBODA, Karel a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, 1 274 s.
7. SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář* [online databáze]. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 20. března 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.

Soudní rozhodnutí

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2594/2008.
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2008 sp. zn. 28 Cdo 2593/2008.
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3395/2012.

4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2085/2006.
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1134/2007.
6. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5703/2015.
7. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2022, sp. zn. 22 Cdo 2724/2021-II.
8. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 8. 2009, sp. zn. 20 Cdo 2831/2007.
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3400/2013.
10. Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 11. 1972, sp. zn. 5 Co 620/72 (č. R 58/1973 Sb. roz. civ.).
11. Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. 11. 2018, sp. zn. 14 Co 212/2018.
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2018, sp. zn. 20 Cdo 4821/2017.
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2020, sp. zn. 20 Cdo 2967/2019.
14. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 238/2003 (č. R 4/2004 Sb. roz. civ.).

Odborné články

1. KLEIN, Šimon. Evidence a seznam listin o manželském majetkovém režimu. *Ad Notam*, 2014, č. 6, s. 25-27.
2. KRÁLÍK, Michal. Společné jmění manželů a rok 2020. *Právní rozhledy*, 2021, č. 3, s. 88-98.
3. KRHUT, Rostislav. Společné jmění manželů v oddlužení. *Bulletin advokacie*, 2019, č. 5, s. 26-27.
4. MATOUŠEK, Roman. Možnosti uspokojení výlučného dluhu manžela ze společného jmění manželů. *Komorní listy*, 2021, č. 3, s. 25-30.
5. MAXA, Hubert. Vypořádání společného jmění manželů v průběhu exekuce. *Právní rozhledy*, 2020, č. 15-16, s. 522-528.
6. MELZER, Filip a kol. Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy* [online databáze], 2014, č. 19, s. 649-653 [cit. 3. února 2023]. Dostupné z: databáze beck-online.cz.
7. SVOBODA, Karel. Zánik a vypořádání SJM pro účely exekuce. *Právní rozhledy*, 2022, č. 7, s. 250-252.

Internetové zdroje

1. D.A.S. pojišťovna právní ochrany. Rok 2022 přinesl výrazného změny exekučního řádu. Na co byste se měli připravit? [online]. *epravo.cz*, 21. února 2022 [cit. 25. února 2023]

- Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/rok-2022-prinesl-vyrazneho-zmeny-exekucniho-radu-na-co-byste-se-meli-pripravit-114315.html>.
2. Exekutorská komora České republiky. *Statistiky*. [online]. statistiky.ekcr.info, [cit. 20. března 2023] Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/statistiky>.
 3. HRABALOVÁ, Rita. Exekuce společného jmění manželů a obrana manžela povinného, část I. [online]. *Právní prostor*, 30. srpna 2017 [cit. 26. února 2023] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/exekuce-spolecneho-jmeni-manzela-a-obrana-manzela-povinneho>.
 4. KÖRBL, Hugo. Vypořádání společného jmění manželů komplexně a prakticky, a to s přihlédnutím k případným vnosům a investicím. [online]. *epravo.cz*, 27. července 2020 [cit. 25. února 2023] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzela-komplexne-a-prakticky-a-to-s-prihlednutim-k-pripadnym-vnosum-a-investicim-111540.html>.
 5. TOMANOVÁ, Veronika. *Vypořádání společného jmění manželů aneb dokud nás smrt nerozdělí*. [online]. *Právní prostor*, 4. července 2016 [cit. 26. února 2023] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vyporadani-spolecneho-jmeni-manzela-aneb-dokud-nas-smrt-nerozdeli-102079.html?mail>.
 6. TOMEŠOVÁ, Jana. *Závažné důvody pro zrušení nebo zúžení společného jmění manželů rozhodnutím soudu*. [online]. *Právní prostor*, 8. března 2022 [cit. 3. března 2023] Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/zavazne-duvody-pro-zruseni-nebo-zuzeni-spolecneho-jmeni-manzela-rozhodnutim-soudu>
 7. TVRDKOVÁ, Jana. *Alarmující statistika exekucí*. [online]. *ekcr.cz*, [cit. 20. března 2023] Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-verejnost/251-alarmujici-statistika-exekuci?w>.
 8. VORLÍČEK, Petr. SAHULA, David. Jednostranné snížení tarifu bez novely exekučního řádu může vést ke korupci. [online]. *ekcr.cz*, 23. října 2016 [cit. 25. února 2023] Dostupné z: <https://www.ekcr.cz/1/aktuality-pro-media/2225-jednostranne-snizeni-tarifu-bez-novely-exekucniho-radu-muze-vest-ke-korupci?w>.

Právní předpisy

1. Předpis Notářské komory České republiky č. 5/2014 NK, o Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3. Zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 358/1992 Sb., České národní rady o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 136/2002 Sb.
7. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
8. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Jiné zdroje

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 286/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
3. Důvodová zpráva k zákonu č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
4. Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá problematickými aspekty exekučního postižení zaniklého společného jmění manželů.

Cílem práce je analýza některých problematických aspektů, které s tímto tématem vyvstávají. Předmětem analýzy je tak především otázka, zda je možné exekučně postihnout společné jmění manželů po jeho zániku, jaký majetek může být v takovém případě exekučně postižen a pro jaké dluhy, jaký vliv na možnost exekučního postižení tohoto majetku bude mít případné vypořádání společného jmění manželů a k jakému okamžiku exekutor či exekuční soud posuzuje, zda bylo zaniklé společné jmění manželů již vypořádáno či nikoliv.

Analýza těchto stanovených otázek je rozčleněna do čtyř hlavních kapitol, přičemž každá z nich sleduje jeden z vymezených problematických aspektů.

Abstract

This diploma thesis focuses on problematic aspects of the affection of ceased joint property of spouses by distraint.

The aim of this thesis is to analyze some of the problematic aspects that arise with this subject matter. The subject of the analysis is primarily the question of whether it is possible to affect joint property of spouses by distraint after its demise, what assets can be subjected to an enforcement of judgement in such case and for what debts this judgement can be enforced to. Other subjects of the analysis deal with the effect of the possible settlement of joint property of spouses on the possibility of enforcement of judgement and at what point in time the levying officer or the court itself assesses whether the ceased joint property of spouses has already been settled.

The analysis of these set questions is divided into four main chapters, each of which focuses on one of the defined problematic aspect.

Klíčová slova

Exekuce, výkon rozhodnutí, společné jmění manželů, zaniklé společné jmění manželů, vypořádání společného jmění, problematické aspekty, jmění, dluhy.

Key words

Execution, enforcement of judgement, joint property of spouses, ceased joint property of spouses, settlement of joint property of spouses, problematic aspects, assets, debts.